BORDO SİYAH

DÜNYA KLASİKLERİ - FELSEFE

ARTHUR SCHOPENHAUER

AŞKIN METAFİZİĞİ

TÜRKÇESİ: VEYSEL ATAYMAN



Aşkın (Cinsel Sevginin) Metafiziği, insanın, türün bir "bireyi" olarak kendi dışında bir yerde ve geçmiş zamanda yazılmış bir oyunun çaresiz edilgen aktörü olduğunu kanıtlamaya çalışıyor. "Oyunun" senaristi olmasa da amaçlarının farkında olan ödünsüz merci, İRADE'dir. İrade, bütün canlı türlerin ideal tipinin korunup hayatta kalmasını sağlama kaygısı taşır. Türün bireyi (insan-hayvan) içine irade tarafından içgüdü halinde yerleştirilmiş dürtülerin doyum taleplerinin edilgen hizmetçisidir. Türün korunup devam etmesi bakımından tayin edici önem taşıyan "cinsel dürtü"nün tamamlayıcısı "cinsel sevgi"nin. dikkatle değerlendirilmesi gereken *mutlak* ya da *nispi* özellikleri, uyulması gereken kuralları vardır; bu oyun kurallarını, "türün aleyhine" sonuç almaksızın, kimse ihlal edemez.

Aşkın Metafiziği: Kör iradenin tutsaklığı.

ARTHUR SCHOPENHAUER

22 Şubat 1788'de Danzing'de doğdu. Danzing'in PolonyalIların eline geçmesi üzerine aile Hamburg'a yerleşti. 1805'te mali bunalıma giren baba, hayatına son verdi. Schopenhauer 1809'da tıp öğrencisi olarak Weimar'a gitti. 1810'da felsefe bölümüne girdi. Kant felsefesiyle tanıştı; 1813'te ilerideki baş yapıtı *İrade ve tasanın Olarak Dünyanın* (1818) ilk sistematik düşüncelerini geliştirdiği doktora tezi, "Yeterli Neden Önermesinin dört Farklı Biçimi'yle Jena'da felsefe doktoru unvanım aldı. 1860 Eylülü'nde. akciğer yetmezliğinden Frankfurt'ta hayata gözlerini yumdu.

ARTHUR SCHOPENHAUER
AŞKIN METAFİZİĞİ

TÜRKÇESİ
VEYSEL ATAYMAN

BASKI, 2003, İSTANBUL

DİZİ TASARIMI
H. HÜSEYİN ARIKAN

DÜNYA KLASİKLERİ EDİTÖRÜ
VEYSEL ATAYMAN

TÜRK KLASİKLERİ EDİTÖRÜ
KEMAL BEK

ISBN
975-8688-59-6

TREND YAYIN BASIM DAĞITIM
REKLAM ORGANİZASYON
SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
MRK.
MERKEZ EFENDİ MAH.
DAVUTPAŞA CD.
İPEK İŞ MERKEZİ 6/3 9-22
TOPKAPI/İSTANBUL
ŞB.
CAFERAĞA MAHALLESİ
MÜHÜRDAR CADDESİ NO: 60/5
81300 KADIKÖY/İSTANBUL
TEL: ¡0216) 348 98 03 - 348 97 63
FAKS: (0216) 349 93 45

ARTHUR SCHOPENHAUER

AŞKIN METAFİZİĞİ

TÜRKÇESİ: VEYSEL ATAYMAN

BORDO—SİYAH

FELSEFE

GİRİŞ

Arthur Schopenhauer ile birlikte felsefe, 19. yüzyılda önemli sonuçları olan bir dönüşüm yaşar. İnsanın gerek kendi bireysel tabiatını gerekse de bütün bireylerin paylaştıkları dünyayı, tek, uyumlu bir bütün olarak kavrama ve öğrenme yeteneğinin en ilk kaynağım, kendisinden önceki idealist felsefelerde olduğu gibi, doğrudan insanın kafasının içinde, onu düşünme faaliyetinin ürünü olarak görmeyip bu kaynağı insanın bedeninde bulur. Böyle olunca da bir bakıma felsefenin ağırlık noktası, insanın düşünme yetisinden, kafasında varsayılagelmiş doğuştan bilgi formları arayışından, bedene kayar.

Schopenhauer için beden, irade'nin yuvasıdır. İrade bir tür karanlık, bilinçsiz ilk kudret gibi bir şeydir; bu irade'nin biricik özelliği 'istemektir, istediği de sadece kendisidir. İrade'nin yeri bedende olsa da, öyle hakkında doğrudan bilgi edinebileceğimiz bir şey değildir o. Kendisini belli eder sadece; ağırlık olarak, dürtü, içgüdü olarak, yaşama, varolma isteği ve gücü olarak; ama bilincimizde de izler bırakır.

Schopenhauer'den yaklaşık kırk elli yıl sonra, Freudcu psikanalizde 'bilinçdışı' neyse, Schopenhauer'de de irade hemen hemen odur. Freud, psişik aygıtı (insan psişesinin yapışım) önce "birinci topik" adı verilen bir modele göre tasarlar. Burada 'bilinçdışı-bilinçaltı-bilinç' düzlemleriyle karşılaşırız. Bilinçdışı dürtü, bu modelde, organik-biyolojik bir

uyarımdır, hedefi, tatmin olmak, doyuma varmaktır. Dürtü'nün nesnesi ise, dürtüyü doyuma ulaştıracak, yatıştıracak nesnedir. Örneğin en belirleyici dürtü olan cinsel dürtünün cinsel nesne (obje) ile tatmini gerçekleşmez ise, bunun patojen sonuçları olacaktır. Zaten dürtüler arasında 'bastırmaya' en çok hedef olanlar cinsel kökenli dürtülerdir.

Schopenhauer'in sadece kendini 'isteyen' irade'sinin anlaşılır bir kaygısı: Canlı türlerinin kusursuz, *ideal* tipini meydana getirmek, koruyup hayatta tutmak. Çünkü bu, *bedenin* sürgitinin de vazgeçilmez koşuludur; *irade'nin yeri olan bedenin.* İrade, türü koruyabilmek ve bunu ideal tip modeli üzerinden gerçekleştirebilmek için *cinsel dürtüyü* kullanır. Cinsel dürtü, içgüdü üzerinden bireyi, türün tipini koruyacak seçimler yapmaya, karşı cinsi -(elbette farkında olmadan, içgüdüsel yönelimlerle) iradenin amaç ve hedefleri doğrultusunda onda önceden tespit etmiş olduğu özellikleri arayarak- cinsel tatmin nesnesine dönüştürmeye yönlendirir.

Bu anlayış çerçevesinde *cinsel sevgi,* aslında koşulları dışımızda daha sonra da içgüdüyle belirlenmiş bir yönelimden başka bir şey değildir; duruma göre, yoğunlaşmış duygulardan, tutkulardan, kara sevdalardan ve intiharlara sürükleyen aşamalardan geçebilir.

Demek ki Schopenhauer'in 'irade'si de tıpkı yaklaşık yarım yüzyıl sonra psikanalizin literatürüne ve teorisine girecek olan *bilinçdışı dürtü* gibi, bağlayıcı otoriter bir mercidir. Bu iradenin hâkimiyet alanında, bilincin ve zekânın (aklın) etki ve önemi, ikinci düzeye düşer.

Aşkın (Cinsel Sevginin) Metafiziği burada kısaca özetlediğimiz "irade-metafiziği" modeli içinde, 'irade'nin, türün ideal modelini koruma uğruna giriştiği *'oyunları',* baş vurduğu hileleri, yarattığı yanılsa-

ma ve vehimleri, cinsler arası sevginin çeşitli tezahür ve aşamalarıyla birlikte ele alıp inceliyor. Bu ilginç ve düşünürün hayal gücünü de oldukça zorlamışa benzeyen incelemelerden biri de, metnin dilimizdeki çevirilerinde daha önce yer almayan, *paderastie,* yani “oğlancılık" üzerine olan son bölüm. Schopenhauer bu bölümde, irade’nin içine düştüğü bir tür çıkmaz sokaktan söz ediyor. Türü en kusursuz örneklerle koruma kaygısındaki irade, üreme yeteneği tartışılır iki ayrı yaş diliminin cinsel dürtülerini tatmin etmelerini sağlamak için “oğlancılığı” (oğlan aşkım/sevgisini) kullanıyor: Düşünüre göre, çok genç insanlar ile altmışına merdiven dayamış erkekler, ‘irade’nin kusursuz döl taleplerine cevap veremeyeceklerdir, ama içgüdünün bunların içine yerleştirdiği cinsel dürtü hâlâ tatmin aramaktadır. İşte bu noktada yaşlı erkeklerin çok genç delikanlılara, oğlanlara sarmaları, ‘irade’nin, türün selameti için bulduğu bir yol olarak yorumlanıp modelleştiriliyor.

Yayınevimiz, bu kısa deneme metiliyle eşzamanlı olarak, Schopenhauer felsefesinin etraflı bir modelini sunan ikinci bir metni de yayımlayarak bu kısa denemenin geniş bir ‘yatağını’ da oluşturuyor. Bu kısa deneme, düşünürün değişik baskı çeşitleri bulunan yapıtlarının son bölümüne yaptığı eklerden, ilk dördünün sonuncusunu oluşturuyor, dolayısıyla da onun felsefesinin bütünüyle doğrudan ilintileniyor.

Dördüncü kitabı tamamlayan eklerin bu ilk dördü şöyle:

1- Önsöz
2- Ölüm ve Ölümün Bizim Özümüzün Parçalanmazlığı ile İlişkisine Dair
3- Türlerin Hayatına Dair
4- Aşkın (Cinsel Sevginin) Metafiziği

HAYATI

22 Şubat 1788 Danzig doğumlu Schopenhauer'e bir tüccar olan babası "Arthur" adını verirken, bu adın telaffuzunun, uluslararası, değişmez bir ad olduğu gerekçesinin altını çizmiştir. Schopenhauer'in annesi bir yazar, kız kardeşi de edebiyatçı olarak dönemlerinde ünlenmiş kimselerdi. Schopenhauer'in babası 20 nisan 1805 sabahı, işlerinin ters gitmesi üzerine içine düştüğü bunalım sonucu evinin önündeki kanala atlayarak hayatına son verir. Schopenhauer'in babaannesi de aklını yitirerek ölmüştür. Aile dalındaki bu mental bozukluk belirtileri, Schopenhauer'in 1811-13 yılları arasında üç yıl boyunca delileri inceleyip kendince bir teori oluşturmasının da kaynağı olarak anlaşılabilir.

Schopenhauer ile annesi arasındaki gerginlik, henüz 17 yaşında babasını kaybeden ve bu büyük burjuva ailenin vârisi olan Schopenhauer'in orta yaş dönemlerine kadar sürecektir. Anne Johanna Henrietta, "özgür bir aşk hayatı yaşamak üzere" eşinin ölümünün ardından Weimar'ın yolunu tutar. Kopukluk uzun yıllar sürecektir. Kimi yaşam öyküsü yazarları, düşünürün annesi ile yaşadığı bu kopukluğun, onun karşı cins ile ilişkilerinde belirleyici bir etmen olduğunun altını çizerler.

Schopenhauer babasının ölümünden birkaç yıl önce Fransa'ya gönderilmiş, burada birkaç yıl kalıp Fransızca öğrenmiş, 1803 yılında Fransız devriminin korkunç etkilerine tanık olmuştur.

Daha önce yaptığı Londra gezisinden de büyük bir imparatorluğun ihtişam ve zenginliğinden çok, sefil dilencilerin ve gemicilerin, kolsuz bacaksız insanların acı verici hayatlarının izleri kalmıştır üzerinde. Schopenhauer ilerki yıllarda, 17 yaşında, tıpkı Budha gibi, dünyanın dert ve acılarından çok etkilendiğini yazacaktır.

Schopenhauer babasının ölümünün ardından, annesinden izin alarak klasik eğitime başlar. 1809'da tıp öğrencisi olarak Göttingen Üniversitesi'ne girer. Hekimlikten çok, bilime duyduğu merak bu öğrenimi seçmesinde belirleyici olur. 1810'da felsefe fakültesine geçip Kantçı G. E. Schulze'nin derslerinde Kant, felsefesiyle tanışır. 1811 ile 1813 arası, Fichte'nin de yaşadığı Berlin'e geçerek, burada üç yıl boyunca Berlin Chartie (akıl hastanesinde) delileri inceleme fırsatı bulur.

"Yeterli Neden Önermesinin Dört Farklı Kökü" başlıklı doktora teziyle Jena Üniversitesi'nde felsefe doktoru unvanını almış, Geothe ile tanışması onu renkler üzerine bir teori geliştirmeye yöneltmiştir.

Düşünür'ün öteki kitabımızda çok geniş bir derlemesini sunduğumuz *İrade ve Tasarım Olarak Dünya* adlı kitabı 1819'da basıldı. Henüz otuz yaşındayken, kendi felsefi sisteminin bütün çerçevesini çizmişti. Yıllar sonra ikinci basımına ahlak felsefesiyle ilgili ekler yaptığı bu baş yapıtı, o dönemde hiç dikkate alınmadı.

Hegelciliğin sağ ve sol kanadının kendine gösterdiği görmezlikten gelme tepkisini bir komplo olarak algılayan Schopenhauer, Lukâcs'ın çok yerinde belirttiği gibi, etkili olabilmek için 1848 devriminin yenilgisini beklemek zorundaydı. Bu devrim, Avrupa genelinde zayıf bir gelişme göstermiş Alman burjuva sınıfının, kapitalist ilişkilerin yaygınlaştığı bir

dönemde, iktidarı Prusya-Hohenzoller Junker'lerine bırakıp ideolojik mücadeleye de veda etmesinin dönüm noktasıydı. 1848 ardından, Alman burjuva sınıfı ve özellikle küçükburjuva entelektüeller, büyük bir hayal kırıklığı ve kötümserlik içinde, Schopenhauer felsefesinin maddi zeminini oluşturdular. Düşünür, daha 1820'lerden önce, 1848 sonrasını öngörmüştü sanki. 1848 yenilgisi, Hegelci Okulun da sönüp gitmesi demekti. Gerçi aynı dönem, bilimsel sosyalizmin hayaletinin özellikle Almanya'da ve Avrupa'da korku saldığı döneme de denk geliyordu, ama gene Lukâcs'ın ve Engels'in belirttikleri gibi, felsefe artık diyalektik ve tarihsel materyalizm olarak burjuva ortamının dışına çıkmıştı.

Elbette Schopenhauer'in "toplumsal varlığını" onun, rant üzerinden yaşayan ve ömür boyu elini sıcak sudan soğuk suya sokmamış bir büyük-burjuva mirasyedi olduğunu bilmenin, toplumsal varlık ile dünya görüşü arasındaki bağları kurmaya yardımcı olabileceğini de unutmamalıyız, diye düşünüyoruz. Bu yönden bakıldığında, Schopenhauer'in bütün yapıtlarının Ruscaya çevrilmesini öneren bir başka dünyaca ünlü yazar Tolstoy'un da gene ranta dayalı "toplumsal varlığı"na işaret etmek ilginç olabilir.

Gerek felsefe gerekse de edebiyat simalarının biyografi yazarları, söz konusu kişinin toplumsal varlığı ve özel hayat hikâyesi ile eserleri arasında bağ kurmaktan geri kalmamışlardır. Eleştiri yöntemleri bakımından hemen hemen her biyografik ve otobiyografik çalışmada karşılaştığımız bu yaklaşım, "pozitivist yöntem" olarak bilinmektedir.

Schopenhauer özelinde, sadece onun ranta dayalı "toplumsal varlığı" değil, annesiyle olan ilişkisi de sosyo-kültürel, psikanaletik bir veri bütünü olarak değerlendirilmektedir.

İrade ve Tasarım Olarak Dünya'nın ilgi uyandırmaması, Schopenhauer'in huysuz, kavgacı kimliğinin öne çıkmasına vesile olmuş olabilir. Kendisi, S. Hilâv'ın belirttiği gibi, "bir filozofun yaşam öyküsü ve kişiliği ile yapıtı arasında ilinti kurmaya kalkışmanın doğru olmadığını düşün"se de, bu ilintinin en belirgin örneklerinden biridir sanki.

Annesinin aşk hayatının paralelinde kendisi de daha genç yaştan başlayarak ten zevkine düşkün, bohem bir hayat yaşamış, bencil, kibirli, evhamlı kişiliği ile, belki de metafiziğinin temel kavramı olan kör 'iradenin' yönlendirici baskısını çok ağır hisseden bir konuma sürüklenmişti. Pipolarını kilit altında tuttuğunu, yatağının başucunda dolu bir tabanca bulundurduğunu, berber usturasına boynunu teslim edemediği için, tıraşını hep kendisinin olduğunu okuyoruz. Felsefesinin etik düzleminde yaptığı keşişçe, dünyadan el etek çekerek yaşama önerisi, özel, kişisel hayatında baş edemediği "irade" (dürtü) sürüklenmelerine yönelik bir tepki olarak da anlaşılabilir.

Schopenhauer 1860 yılının 21 Eylül günü bir akciğer rahatsızlığı sonucunda hayata gözlerini yumdu.

Başlıca eserleri:

Die vierfache Wurzel des Satzes vom zureichenden Grunde (Yeterli Neden Önermesinin Dört Farklı / Çeşit Kökü) (1813); doktora tezi / Jena üni.

Über das Sehen und die Farben (Görme ve Renkler Üzerine) 1816.

Die Welt als Wille und Vorstellung (İrade ve Tasarım Olarak Dünya) 1818.

Über das Willen in der Natur (Doğadaki İrade Üzerine) 1836.

Über die Freiheit des menschlichen Willens (İnsan İradesinin Özgürlüğü Üzerine) 1837.

Über das Fundament der Moral (Ahlakın Temeli Üzerine); *Die beiden Grundprobleme der Ethik* (Etik'in Her İki Temel Sorunu) 1841.

Pararga und Paralipomena (Yan Ürünler ve Geri Kalanlar) 1851.

AŞKIN (CİNSEL SEVGİNİN) METAFİZİĞİ

Siz bilgeler, yüksek ve derin bilgili
Sizler ki derin düşünür ve bilir misiniz
Nasıl, nerede ve ne zaman, çiftleştiğini her şeyin
Niçin sevişildiğini, öpüşüldüğünü?
Siz ulu bilgeler, yüzüme söyleyin!
Kafa patlatın bakalım, bana ne olduğuna
Nerede, nasıl ve ne zaman,
Niçin başıma geldiğine bunların, hadi kafa patlatın!

I

Bu bölüm, aralarındaki ilişkilerin, bir bakıma bağımlı bir bütün oluşturduğu dört bölümden biridir. Dikkatli okur, yollamalarla ve geri dönüşlerle düşüncelerimi kesintilere uğratmaktan kaçınmamı anlayışla karşılayıp bölümler arasındaki bu ilişkiyi fark edecektir.

*

Ozanları ve yazarları, her şeyden önce, iki cins arasındaki sevgiyle uğraşan insanlar olarak görme alışkanlığı vardır. Kuralda bu konu bütün tiyatro eserlerinin, trajiklerin olduğu gibi güldürücü olanların, romantiklerin olduğu gibi klasiklerin, Hint dramları kadar Avrupa dramlarının da ana konusudur. Cins-

1er arası sevgi, dramın olduğu kadar lirik ve epik poesi'nin de en büyük bölümünü oluşturur. Bir de bunlara, Avrupa'nın bütün uygar ülkelerinde her yıl düzenli olarak mevsim meyveleri gibi, yüzyıllardan beri üretilen romanların o büyük yığınlarını eklediğimizi düşünün. Bütün bu eserler, içerikleri bakımından, söz konusu tutkunun çok yanlı, kısa ya da ayrıntılı betimlemelerinden başka bir şey değillerdir. Ayrıca bu tutkunun Romeo ve Juliyet. La Novelle Héloise, Werther gibi en başarılı anlatımları ölümsüz bir ün kazanmışlardır. Buna rağmen, Rochefoucauld, tutku halindeki sevginin (aşkın) durumunun hayaletlerinkine benzediğini, herkes ondan söz ederken kimsenin onu görmediğini, söylüyorsa ve Lichtenberg de "Aşkın kudreti üzerine" başlıklı makalesinde bu tutkunun gerçekliğini ve doğaya uygunluğunu reddedip onu inkâr ediyorsa bu büyük bir yanılgıdır. Çünkü insan doğasına yabancı ve bu doğayla çelişen bir şeyin, yani aslı astarı olmayan bir kuruntunun her dönemde dâhi y azarlarca bıkıp usanmadan canlandırılıp anlatılmış olması ve insanlıkça, hiç değişmeyen bir katılım ve ilgiyle karşılanması imkânsızdır; çünkü hakikat/ doğru olamadan güzel sanat olamaz:

Rien n'est beau gue le vrai; le vrai seul est aimable (Doğrudan başka hiçbir şey güzel değildir; sadece doğru sevilmeye değerdir.)

Gelgelelim, hani her günkü değilse bile, hayatın genel deneyimi, genelde sadece canlı, coşkun ama gene de dizginlenebilir bir eğilim

olarak ortaya çıkan bir duygunun, belirli şartlar altında büyüyüp şiddet yönünden bütün ötekileri aşan bir tutkuya dönüşebildiğini ve ardından, kollaması gereken her şeyi bir yana bıraktığını, bütün engelleri inanılmaz bir güç ve inatla aştığını doğrulamaktadır; öyle ki onun tatmin edilmesi için hiç tereddüt etmeden hayat tehlikeye atılır ve hatta, bu tatmin ondan esirgenirse, ölüm göze alınır. Werther'ler ve Jacopo Ortis'ler sadece romanlarda yaşamazlar; Avrupa'da her yıl bunların en azından yarım düzine örneği ortaya çıkmaktadır: Sed *ignotis perierunt mortibus illi.* (Ne var ki, nasıl öldüklerim kimse bilmiyordu): *Horaz, Serm., 1, 3,108;* çünkü onların acılarını resmi protokol tutucularından ya da gazete habercilerinden başka kayda geçirecek bir resmi tarihçi yoktur. Ne var ki İngiliz ve Fransız gazetelerindeki polisiye haberlerinin okuyucuları, bilgilerimin doğruluğuna tanıklık edeceklerdir.

Aynı tutkunun tımarhaneye düşürdüklerinin sayısı bunlarınkinden daha da kabarıktır. Bütün bunların ötesinde her yıl, birbirini seven ama dış koşullar yüzünden engellenmiş çiftlerin birlikte intiharlarıyla sonuçlanan çeşitli vaka (bu gerçeği) ortaya koyacaktır; gelgelelim, karşılıklı sevgiden emin olup bu sevginin haz ve tadını yaşarken en yüce bahtiyarlığı da bulmayı umanların, (zorlayan dış koşullar karşısında) en aşırı adımları atıp bütün ilişkileri koparmak ve olabilecek her türlü sıkıntı, dert ve belaya katlanmak varken; hayatlarıyla birlikte, ondan öteye daha

büyüğünün düşünülemeyeceği bir mutluluktan da vazgeçmeleri benim için hâlâ açıklanamazlığını koruyan bir soru oluşturuyor. İşte o tutkunun daha az şiddetli ve sadece bir nebze ortaya çıktığı yerde, yaşlı değilse, herkes onu her gün görür, çoğunluk yüreğinde yaşar.

Demek ki burada hatırlattıklarımızdan sonra, bu meselenin ne gerçekliğinden ne de öneminden kimse kuşku duyamaz ve bu nedenle, bütün yazar ve şairlerin bu vazgeçilmez, sürekli işledikleri konuyu bir kez de bir filozofun ele almasına hayret etmek yerine insan hayatında çoğunlukla böyle anlamlı ve önemli bir rol oynayan bu meselenin, filozoflarca bugüne kadar hemen hemen hiç dikkate alınmamış olmasına ve el atılmamış, işlenmemiş, ham bir malzeme olarak durmasına hayret edilmelidir.

Bu konuyla gene de en çok uğraşmış olan, özellikle Şölen'de ve *Phaedrus*'da Platon'dur; gelgelelim bu konuda ortaya koyduğu düşünceler, mitler, fabel'ler ve şakalar alanıyla sınırlı kalmış; düşünür, büyük bölümüyle de Yunan Paderastie (oğlancılık) olgusunu işlemiştir. Rousseuau'nun *Eşitsizlik Üzerine Konuşmamda* (s. 96) bizim konumuzla ilgili söylediği çok az şey de, yanlış ve yetersizdir. Kant'ın, *Güzellik ve Yücelik Duygusu Üzerine* denemesinin üçüncü bölümünde (Rosenkranz baskısı s. 435'te) bu konuya yönelik tartışma, alabildiğine yüzeysel olduğu gibi nesnel bilgiden de yoksundur; bu nedenle de yer yer hatalıdır. Ve nihayet Platner'in *Ant-*

horpogie'sinde konuyu işleyişini herkes düz, yüzeysel ve kof bulacaktır.

Bunlara karşılık Spinoza'nın tanımı, aşın saflığıyla eğlendirci olmayı hak etmektedir: *Amor est titillatio concomitante idea causae extemae* (Aşk/sevgi, dış bir neden tasarımının eşlik ettiği bir ürpertici uyarımdır. *(Ethika,* IV, 44, dem.) Bu durumda öncülerimden ne yararlanmak ne de onların düşüncelerini çürütmek zorundayım: Sorun kendisini bana nesnel olarak dayattı, kendiliğinden benim dünya görüşümün içine adım attı. Ayrıca en az alkışı, şu anda kendileri bu tutkunun hâkimiyeti altında bulunan ve bu nedenle de abartık duygularını en yüceltilmiş ve uçan, tensellikten uzak, dünyevi olmayan imajlarla dile getirmeye çalışanlardan beklemek durumundayım. (Bu konudaki) görüşlerim, aslında metafiziksel hatta transzendental (aşkın) olsa da, onlara fazlasıyla fiziksel, fazlasıyla maddesel görünecektir. Bu arada (âşıkların) bu gün kendilerini madrigaller ve sonatlar yazmaya yönlendiren bu büyüleyici konuya, on sekiz yaş daha büyük olmaları halinde, şöyle başlarını bile çevirip bakarlar mıydı diye bir an düşünmelerini isteyelim yeter.

Çünkü bütün aşklar, istedikleri kadar uçarı, tensellikten, dünyevilikten uzak, ayakları yerden kesik görünsünler, sadece cinsel dürtüde temellenirler: evet, hatta bu âşıklık hali, sadece daha yakından belirlenmiş, daha özelleşmiş, hatta sözcüğün en dar anlamıyla bireyselleşmiş cinsel dürtüdür. Bu görüşe sımsıkı sarılıp cinsel sevginin bütün o kade-

meleriyle ve ayrıntılarıyla, sadece tiyatrolarda ve romanlarda değil, aynı zamanda hayatta da; yani, yaşam sevgisinin yanı sıra, bütün itici güçlerin en güçlüsü ve faali olduğunu ispatlamış olduğu, insanlığın genç kesiminin enerji ve gücüyle birlikte düşüncelerinin yansını sürekli olarak meşgul ettiği, hemen her insan çabasının nihai amacı olduğu, en önemli meselelerde belirleyici etkiler yaptığı, en ciddi meşguliyetleri ve işleri her saat aksattığı, ara sıra en büyük kafaları bile bir süre için karıştırdığı, devlet adamlarının görüşmelerinin ve bilginlerin araştırmalarının arasına, bunları bozucu şekilde, ıvır zıvırını sokmayı aşk mektuplarını ve saç buklelerini ta bakanlık evrakının ve felsefi elyazmalarının arasına yerleştirmeyi arsızca becerdiği, aynı şekilde her gün en karmaşık ve en feci kavga dövüşleri körüklediği, en değerli ilişkileri bozduğu, en sağlam bağları koparttığı, kimileyin hayatı ya da sağlığı kimileyin de zenginliği, statü ve rütbeyi ve de mutluluğu kendine kurban seçtiği, hatta aslında merhametli ve dürüst olanları vicdansızlara o zamana kadar sadık olanları birer haine dönüştürdüğü; kısacası, bir bütün olarak, her şeyi tersine çevirmeye, karmakarışık etmeye ve yıkmaya çalışan kötü niyetli, düşmanca bir iblis olarak ortaya çıktığı bu gerçek dünyada da oynadığı önemli rolü incelersek, insan şöyle haykırmadan edemez: Bunca gürültü patırtı niye? Niye (bunca) itiş kakış, tepinme, korku, endişe ve dert? Sonuçta amaç, sadece her bir Mecnun'un kendi Leylası'nı bulması değil midir?

Böyle önemsiz bir ayrıntı niçin böylesine önemli bir rol oynasın ve iyi düzenlenmiş insan hayatının içine bitimsiz aksaklık ve kargaşa getirsin?

Gelgelelim ilk araştırmacıya yavaş yavaş da olsa hakikatin tini (ruhu) cevap verir: Burada söz konusu olan, önemsiz bir ayrıntı değildir: dahası, meselenin önemi, sürdürülen çabaların ciddiyetine ve gayretine tamamen denk düşmektedir. Bütün aşk oyunlarının (işlerinin) son amacı, bunlar ister alçak topuklu ayakkabılar ister yüksek topuklu sandaletler üzerinde oynansın, insan hayatındaki bütün öteki amaçlardan daha önemlidir; bu nedenle, herkesin onları sürdürürkenki büyük ciddiyeti, buna fazlasıyla değer. Anlayacağınız, böylece tayin edilecek olan, en azından, bir sonraki kuşağın yapısal nitelikleridir (bileşimidir). Bizler sahneden indikten sonra oraya çıkacak olan *dramatis personae* (sahne oyununun kişileri), bu hafifmeşrep, havai aşk oyunlarında varlıkları ve yapısal nitelikleri bakımından belirlenirler. O gelecekteki kişilerin varlığı, *existent*ia'sı nasıl bizim cinsel dürtümüzle önceden tayin edilmişse, onların özü de, *essentiaları* da bu cinsel dürtünün tatmini için yapılan bireysel seçme ve ayıklamada, yani (karşı cinsi seçişimiz anlamındaki) cinsel sevgiyle tepeden tırnağa şartlanmış, itiraz edilemez, geri çevrilemez biçimde belirlenmiştir. İşte sorun'un anahtarı budur: Bu anahtarı, uygulamada daha yakından tanıyacağız; en uçucu eğilimden tutun da en şiddetli tutkuya kadar, âşık olmanın

derecelerini nasıl arkamızda bıraktığımızı; bu arada cinsel sevginin farklılığının, bu seçme-ayıklamanın bireyselleşme derecesine bağlı olduğunu öğreneceğiz.

Günümüz kuşaklarının bütün aşk oyunları (serüvenleri) bir bütün olarak alındıklarında, bunlar, bu anahtara göre bütün insan soyunun ciddi *meditatio compositionis generationis futurae, e qua itenim pendent innumerae generationes*'dir; (Kendisine gene sayısız kuşağın bağımlı olduğu gelecek kuşağın bileşimi konusundaki' düşüncelerdir.) Meselenin bu çok büyük önemi, (burada) bütün öteki meselelerdekinin aksine, bireysel iyilik, mutluluk ve acıların değil de insan cinsinin gelecekteki varlığının ve kendine özgü yapısının (bileşiminin) söz konusu olması ve bu nedenle de tek tek bireylerin iradelerinin kendilerinde bulunmayan yükseltilmiş bir güç edinip tek'in, gücü yükseltilmiş iradesi, türün iradesi olarak ortaya çıkmalarından ileri gelmektedir; işte bu yan, aşk işlerinin patetik ve yüce yanının, bunların haz, zevk, ve acılarının transzendental'liğinin dayandığı ve yazar ve şairlerin yüzyıllardan beri sayısız örneklerle anlatıp canlandırmaktan yorulmadıkları yandır; (insan) türünün sadece iyiliğine ilişkin başka hiçbir konu, türün iyiliğini ve ıstırabına ilişkin bu konuyla ilginçlik bakımından bir tutulamayacağı için, bu konu ötekiler ile, cisim ile yüzeyi arasındaki ilişkiye benzer bir ilişki oluşturur. Bu nedenle, aşk serüveni içermeyen bir drama'ya merak duymak öylesine zordur ve öte yandan, her gün

didiklenmesine rağmen bu konu hiçbir zaman aşınmaz.

Bireysel bilinçte kendini sadece cinsel dürtü olarak ele veren ve öteki cinsin belli bir bireyine yönelmemiş olan şey; bu kendinde bir şeydir; fenomenlerin, görüşlerin dışında duran *yaşama iradesidir/* mutlaka. Oysa belli bir bireye yönelmiş cinsel dürtü olarak bilinçte fenomenleşen (görünürleşen/ortaya çıkan şey), işte bu kendinde *iradedir,* enikonu belirlenmiş bir birey olarak yaşama isteği anlamındaki iradedir. Bu durumda, aslında sadece öznel bir ihtiyaç olan cinsel dürtü, çok akıllı bir tarzda nesnel bir hayranlık maskesini takmayı ve bu yoldan bilinci aldatmasını çok iyi bilir. Çünkü doğa kendi amaç ve hedefleri için bu savaş hilesine muhtaçtır. Ne var ki bu hayranlık istediği kadar nesnel ve kendisini yüce gösteren bir badananın arkasına saklansın, her âşık olma durumunda, belli bileşim niteliklerine sahip bir bireyin üretilmesinin amaç olarak kovalandığı, söz gelimi karşılıklı sevginin değil de, sahip olmanın, yani fiziksel haz ve zevkin asıl tayin edici yan olmasından bellidir. Bu yüzden de karşılıklı sevginin varlığından emin olma hali, bu hazzın eksildiğini hiçbir şekilde karşılayıp insanı avutamaz. Nitekim bu durumdaki birçok kişi kendini vurmuştur. Buna karşılık delice âşık olanlar, aşklarının karşılığını bulamasalar da, sahip olma imkânı sayesinde, fiziksel haz ve zevk duymakla yetinebilirler. Bütün zoraki evliliklerin yanı sıra, sık sık görüldüğü gibi, (erkeği) istememesine rağmen, bir kadı-

nın büyük armağanlarla ya da başka fedakârlıklarla satın alınan lütfü, hatta tecavüzler bunu kanıtlamaktadır. Burada tayin edici etmen, belli bir çocuğun dünyaya getirilmesi, taraflar bilincinde olmasalar da, bütün o aşk hikâyesinin gerçek amaç ve hedefidir: Bu amaç ve hedefe hangi yol ve tarzlardan ulaşılacağı işin önemsiz yanıdır.

Yüce ve duyarlı, ama asıl âşık ruhlar, görüşlerimin bu sağlam, sert gerçekçiliği karşısında istedikleri kadar yüksek sesle feryat etsinler; yanılmaktadırlar. Çünkü, bir sonraki kuşağın bireyselliklerinin enikonu belirlenmesi, onların aşırı abartık, uçarı duygularından ve tensellik ötesi, bir anda sönebilen çalkantılardan çok daha yüksek ve onurlu bir amaç değil mi? Evet, yeryüzündeki (dünyevi) amaçlar arasında bundan daha önemli ve büyük bir amaç bulunabilir mi? Bir tek bu amaç, tutku halindeki sevginin duyuluşundaki derinliğe, ortaya çıkışındaki ciddiyete hatta kendi alanının yanı sıra, bahane ve vesilelerinin o sıradan ayrıntılarına atfettiği öneme karşılık gelebilir. İşte ancak bu amacı hakiki amaç yerine koyduğumuzda, sevilen nesnenin elde edilmesi uğruna katlanılan onca sonu gelmez zahmet ve dert, onca tatsız ayrıntı, onca zorluk, duruma denk düşen bir görünüm kazanabilirler. Çünkü bütün o bireysel belirlenmişliğiyle bu gelecek kuşak, onca itiş kakışın, onca çabanın aracılığıyla varolmaya doğru bastıran şeydir. Hatta bu kuşak, cinsel dürtünün tatminine yönelik daha aşk/sevgi denen o, titiz ve özenle belirlen-

miş, inatçı, ısrarlı seçme ve ayıklama sırasında harekete geçer. İki sevenin birbirine gittikçe artan eğilimleri bile, bunların meydana getirebilecekleri ve getirmeyi arzu ettikleri bu yeni bireyin yaşama isteğidir (iradesidir); hatta daha onların özlem dolu bakışlarının buluşması esnasında bile bu bireyin yeni hayatı uyanır ve ahenkli, bileşimi iyi oluşturulmuş gelecekteki bir birey olarak varlığını duyurur. Sevenler gerçek bir birleşme ve kaynaşma yoluyla bundan böyle sadece bu tek varlık olarak yaşamayı sürdürmek için tek bir varlık olmanın özlemini duyarlar ve bu özlem, sonunda, içinde her ikisinin de kalıtımsal özelliklerinin kaynaştığı ve birleştiği o tek varlıkta yaşama devam etmeleriyle gerçekleşir. Bunun tersine, bir erkek ile bir kız arasındaki karşılıklı, kararlı ve değişmez inatçı isteksizlik, antipati, nefret ve soğukluk; bunların birlikte meydana getirebilecekleri şeyin, arızalı, fizyolojik yapısı kötü organize olmuş, kendi içinde uyumsuz, mutsuz bir varlıktan öte bir şey olamayacağının göstergesidir. Bu nedenle, Calderon'un o korkunç Semiramis'i hem Hava'nın kızı diye adlandırmasında hem de onu, kocanın öldürülmesinin ardından gelen tecavüzün kızı olarak tanıtmasında derin bir anlam yatmaktadır.

II

Son tahlilde iki ayrı cinsten insanı böylesine güç ve şiddetle, bir başkasına değil de birbirlerine yaklaştıran şey, burada varlığının kendi amaçlarına uygun düşen nesnelleşmelerinden (objektivasyonlanndan) birini, bu iki sevgilinin meydana getireceği bireyin varlığının içinde (onların bir araya gelmelerinden) önce gören, o bütün insan türü içinde kendini gösteren *'yaşama iradesidir.'* Anlayacağınız bu birey, babasından iradeyi (isteği) ya da karakteri, annesinden zekâyı; beden yapısını ise bu ikisinden alacaktır. Ne var ki melez hayvanların üretiminde ortaya çıkan ve ceninin büyüklüğünün rahim büyüklüğüne uygun olması esasına ilişkin yasa gereğince, çoğunlukla, vücut biçimi babaya, boy uzunluğu daha çok anneye çekecektir; her insanın tamamen özel olan ve bir tek ona özgü bireyselliğini açıklamak ne kadar zorsa, birbirini seven iki insanın o çok özel ve bireysel tutkularını açıklamak da o kadar zordur; hatta derindeki tabanda her ikisi de bir ve aynı şeydir: Bireysellik, tutkuda daha önce *dolaylı* ve belirsizce dile gelmiş olanı, kesin ve apaçık ortaya koyar.

Yeni bir bireyin ilk ortaya çıkışı, yani ha-

yatının hakiki *punctum saliens* (başlangıç noktası) olarak, gerçekten de anne babanın birbirlerini sevmeye başladıkları ("birbirlerini gözlerinde büyüttükleri an," der çok yerinde bir İngiliz deyimi) anı göz önünde tutmak gerekir ve daha önce de söylediğimiz gibi, onların özlem dolu bakışlarının birbirininkiyle buluşmasında ve birbirine takılıp kalmasında yeni varlığın, bütün tohumlar gibi çoğu zaman ayaklar altında ezilen ilk tohumu doğar. Bu yeni birey, belli bir anlamda yeni (Platoncu) idea'dır: bütün idea'ların en büyük şiddetle fenomenleşmek, nesneler arasına girebilmek için nedensellik yasasının aralarında paylaştırdığı gerekli maddeyi hırsla ele geçirme çabalarında olduğu gibi, bu bir insan bireyselliğinin özel idea'sı da, en büyük hırs ve şiddetle fenomenin içinde kendi gerçekleşmesini sağlamaya çalışır. Bu hırs ve şiddet, geleceğin anne babasının tutkusundan başka bir şey değildir. Bu tutkunun sayısız dereceleri bulunmaktadır; bunlardan iki aşırısından biri *Afrodite pandemos* (tensel sevgi) ve ötekisi *Urania* (Tanrı aşkı) diye tanımlanabilir: Ancak özü gereği bu tutku her yerde aynıdır. Gelgelelim derecesi bakımından, ne kadar bireyselleşmişse; yani, sevilen birey, bütün yanları ve özellikleri sayesinde, sevenin arzusunu ve kendi *bireyselliğince* tayin edilmiş ihtiyacını karşılamaya ne kadar elverişliyse, bu tutku da o kadar yüksek ve kudretli olacaktır. Ancak burada neyin önemli olduğunu ileride daha iyi anlayacağız. Başlangıçta sevme eğilimi büyük ölçüde

sağlığa, kuvvete ve güzelliğe, dolayısıyla da gençliğe bakarak kendine yön çizer. Çünkü irade en başta insan cinsinin türsellik karakterini bütün bireyselliklerinin temeli olarak göstermeyi ister: Gündelik (sıradan) sevgi, (Afrodite Pandemos) bundan pek fazla öteye gitmez. Bunlara, ilerde tek tek inceleyeceğimiz ve karşılarında tatmin imkânı gördükçe, kendileriyle birlikte tutkunun da arttığı daha özel talepler eklenir; ama işte bu tutkunun en yüksek dereceleri de, her iki bireyselliğin birbirine uygunluğundan: hani şu iradenin, -yani babanın karakterinin ve annenin zekâsının birleşmeleriyle, tam da türün bütünü içinde kendini gösteren- yaşama iradesinin o özlemini duyduğu, kendi büyüklüğüne uygun, bu nedenle de bir ölümlünün yüreğinin ölçülerini aşan, dolayısıyla da motifleri bireysel zekâ alanının dışında kalan bir bireyi gerçekleştirmelerine elverişli uygunluktan doğar. Demek ki bu, hakiki, büyük bir tutkunun ruhudur. Öyleyse iki bireyin önümüzde incelememiz gereken çok çeşitli yönlerden birbirine karşılıklı uygunlukları ne kadar kusursuzsa, karşılıklı tutkuları da o kadar büyük olacaktır. Ancak tamamen aynı, farksız iki birey olmadığına göre, her belli erkeğe belli bir kadının -daima meydana getirilecek olan (yeni bireyle) ilintili olarak- en uygun ve kusursuz şekilde karşılık gelmesi şarttır. Tıpkı bunların karşılaşmalarının rastlantısallığı gibi, asıl tutkulu sevgi de (aşk da) alabildiğine enderdir. Gene de böyle bir sevgi/aşk imkânı herkesin içinde

mevcut olduğundan, onun edebiyat yapıtlarında canlandırılmasını da okuyup anlayabiliyoruz.

Âşığın tutkusu, aslında meydana getirilecek olan (bireyin) ve onun özelliklerinin çevresinde dönüp dolaştığından ve tutkunun çekirdeği burada yattığından, iki genç ve iyi yetişmiş farklı cinsten insan arasında, inançlarının, düşüncelerinin, karakterlerinin ve ruhsal, zihinsel eğilimlerinin örtüşmesi durumunda, işin içine cinsel sevgi etkisi karışmaksızın da dostluk kurulmuş olabilir; hatta cinsel sevgi bakımından bunların aralarında belli bir isteksizlik, soğukluk, tiksinti bile bulunabilir. Bunun nedeni, onların meydana getireceği bir çocuğun bedensel ya da zihinsel düzlemde uyumsuz, ahenksiz özelliklere sahip olabilecek, kısacası, onun varoluşunun ve yapısal özelliklerinin, türün içinde kendi gösterdiği haliyle yaşama iradesinin amaçlarına uygun düşmeyecek oluşudur. Bunun tersi durumda, inançların, düşüncelerin, karakter ve ruhsal-zihinsel eğilimlerin ahenksizliği ve bunlardan türeyen isteksizlik, tiksinti, hatta düşmanlık durumunda, cinsel sevgi yine de ortaya çıkıp kalıcı olabilir; ama işte orada başka her şeyi görmeyi engelleyecek şekilde gözleri kamaştırır: Onları yanıltıp evlenmeye sürükler; bu durumda çok mutsuz bir evlilik olur bu.

Şimdi meseleyi enine boyuna incelemeye dönelim. *'Bencillik'* bütün bireyselliklerin, kökü öylesine derinlerdeki bir özelliğidir ki, bireysel bir varlığın faaliyetinin tetiklenebilme-

sini açıklamak için, bencil amaçlar kesinlikle güvenilebileceğimiz biricik amaçlardır. Gerçi tür, bireyin üzerinde, ölümlü bireyselliğinkinden daha önce gelen, daha yakın ve daha büyük bir hakka sahiptir; ne var ki, bireyin, türün hayatta kalması ve niteliklerinin oluşturulup korunması için ne zaman faal olması ve hatta fedakârlık yapması gerektiği, kısacası bu meselenin önemi, onun sadece bireysel amaçları hesaba katan zekâsına, gerektiği gibi etkili olmasını sağlamaya yetecek kadar kavratılamaz; bu nedenle, böyle bir durumda doğa hedefine ulaşabilmek için ancak bireyin kafasına belli bir vehim, bir hezeyan ve kuruntu yerleştirir ve bunlar sayesinde hakikatte sadece tür için iyi olan bir şey ona, onun kendisi için iyiymiş gibi görünür; o da kendisine hizmet ettiğini vehmederken aslında türe hizmet eder. Bu olayların seyri sırasında, olup bitenin hemen ardından kaybolup gidecek olan bir hayal, bir kuruntu gözlerinin önünden gitmez ve motif olarak bir gerçeğin yerini tutar. Bu vehim, hezeyan ya da kuruntu *içgüdüdür.* Onu çoğu durumlarda türün -türü biçimlendiren şeyi iradeye gösteren- *duyusu* olarak görmek gerekir. Gelgelelim irade bu bağlamda bireyselleşmiş olduğu için, türün duyusunun ona sunduğu şeyi, bireyin duyusu üzerinden algılar; anlayacağınız, gerçekte sadece genel (sözcüğün asıl anlamında) hedefleri kovalarken kendi bireysel amaçlarının peşinden gittiği sanısına kapılır. İçgüdünün dış görünüşünü, onun en iyi ve en önemli rolü oynadığı hayvanlarda gözlem-

leriz; ancak onun iç seyrini, bütün iç şeyler gibi, sadece kendimize bakıp öğrenebiliriz. Gerçi insanın, yeni doğan bebeğin anne göğsünü bulup ona yapışmasının dışında bir içgüdüsü bulunmadığı düşünülür. Oysa gerçekte, çok belirli, belirgin, hatta karmaşık bir içgüdümüz vardır; anlayacağınız, öteki bireyi cinselliğin tatmini için öylesine hassas, ciddi, inat ve ısrarla seçip ayıklayışımızda kendini belli eden şeydir bu. Kendinde ele alındığında, yani bireyin acil, bastıran ihtiyacına dayanan tensel bir haz olarak görüldüğü ölçüde bu tatmin ile öteki bireyin güzelliği ya da çirkinliği arasında hiçbir alaka, nedensel bir bağ bulunmamaktadır.

Buna rağmen bunları dikkate alan o kılı kırk yaran seçme ayıklamayla birlikte güzellik ve çirkinliğe öylesine önem atfedilmesi besbelli ki o öyle sansa da, seçenin kendisi ile değil de hakiki amaçla, yani meydana getirilecek olan ve benliğinde türün tipinin olabildiğince katıksız ve doğru korunup sürdürülmesi istenilen yeni bireyle ilintilidir. Anlayacağınız, binlerce fiziksel rastlantı ve ahlaksal iğrençlik, sapkınlık üzerinden insan yapısının o çok çeşitli yoz biçimleri doğar: Buna rağmen, insanın sahici, gerçek tipi, bütün parçalarıyla durmadan yeniden üretilir; bu, cinsel dürtünün mutad olarak önünde duran ve onsuz bu dürtünün iğrenç bir ihtiyaç düzeyine düşeceği güzellik duyusunun yönlendiriciliği altında gerçekleşir. Buna göre, herkes, bir kere, en güzel bireyleri, yani, kendi varlıklarında türün karakterinin en saf ve ka-

tıksız damgasını taşıyanları kararlılıkla tercih ve şiddetle arzu edecektir; İkincisi ise, öteki bireyde özellikle kendisinin yoksun bulunduğu mükemmelliği ve kusursuzluğu arayacak, hatta kendisinin karşıtı olan kusurları ve yetersizlikleri onda güzel bulacaktır. Örneğin bu yüzden kısa boylu, ufak tefek erkekler uzun boylu, iri kadınlar ararlar; sarışınlar esmeleri severler, vb…

Kendisine uygun güzellikteki bir kadına baktığında onu kıskıvrak yakalayan o kadınla birleşmeyi erkeğe en yüce iyiymiş gibi gösteren o baş döndürücü çekicilik, o teşhir, işte türün belirgin bir biçimde vurulmuş damgasını fark edip, bunu o kadınla devam ettirmek isteyen duyusu'dur; Türün tipinin korunup sürdürülmesi güzelliğe olan bu ısrarlı eğilime dayanır; Bu nedenle de bu hayran edici çekicilik, o ölçüde büyük bir güçle etkili olur. Bu eğilimin dikkate aldığı, kolladığı yanları aşağıda özel olarak inceleyeceğiz. Demek ki insan sadece o taşan kendi hazzının peşinden gittiğini sanarken aslında, insanı yönlendiren, tür için en iyiye yönelmiş olan bir içgüdüdür. Gerçekten de bu bağlamda, burada olduğu gibi, mutad olarak bireyi türün iyiliği için harekete geçiren bütün içgülerin en derindeki özü hakkında öğretici bir çıkarsama elde ediyoruz. Çünkü, besbellidir ki, bir böceğin belli bir çiçeği, meyveyi, gübreyi, eti ya da Ichneumonidae'lerin (asalak arıların) sırf yumurtalarını oraya bırakmak için yabancı bir böcek larvını ararken ve buna ulaşmak için ne çabadan ne de tehlike-

den kaçmazken gösterdikleri o özen, gayret ve katlandıkları sıkıntı, bir erkeğin cinsel tatmin için belirli, kendisine bireysel yönden hitap eden yapısal özellikleriyle bir kadını özenle seçmesindeki ve amacına ulaşmak için kimi zaman akıl almayacak bir budalalık yaparak mutluluğunu bile gözden çıkartıp bu kadınla evlenmesi ya da parasını tehlikeye atan, onurunu, haysiyetini beş paralık eden aşk serüvenlerine girmesi, hatta kimileyin amacına ulaşmak için işi zina yapma ve ırza geçme gibi suçlara kadar vardırmasındaki sıkıntılara çok benzemektedir. Bütün bunlar sadece bireyin pahasına olsalar da, doğanın o her yerdeki bağımsız iradesine uygun olarak amaca en uygun şekilde türe hizmet etmeye yöneliktir. Anlayacağınız içgüdü her yerde bir amaç hedef kavrayışına göre etkili olmakta, çalışmaktadır; oysa kendisi böyle bir amaçlılıktan tamamen yoksundur. Doğa içgüdüyü, eyleyen bireyin (kendi dışında belirlenmiş) amacı, hedefi anlama yeteneğinden yoksun olduğu ya da izlemekte isteksiz olduğu her yerde (bireyin içine yerleştirir). Bu nedenle içgüdü kuralda, sadece hayvanlara, o da tercihan en az akla sahip olan en alt basamaktaki hayvanlara verilmiştir; ancak, burada incelenen hemen her durumda, amacı kavrayabilecek olsa da, onu gerekli hırs ve gayretle, hatta kendi bireysel iyiliğinin pahasına kovalayamayan insana da verilmiştir. Demek ki burada, bütün içgüdülerde olduğu gibi, gerçeklik, iradeyi etkileyebilmek için bir kuruntu, yanılsama biçimine bürünür. Erkeği, ken-

disine layık güzelliğe sahip bir kadının kollarında, başka her kadınınkinde olacağından daha fazla haz bulacağına inandıran, ya da hatta, sadece belli bir bireye yönelmiş olan, onu, bu bireye sahip olunması durumunda, olağanüstü, büyük bir zevk elde edeceğine kesinlikle inandıran şehvet, zevk dolu bir sanı, bir vehimdir bu. Erkek de, aslında her şey sadece türün kuralına uygun tipin korunup ayakta tutulması ya da sadece bu anne babadan gelebilecek olan belirli bir bireyin varlığa kavuşması uğruna gerçekleştiği halde, kendi haz ve zevki için çabaladığı, fedakârlıklar yaptığı vehmine kapılır; burada içgüdünün karakteri en bütünsel haliyle, yani bir *amaç kavramına yönelik bir eylem* olarak besbelli ortadadır, ama gene de bu amaç kavramından yoksun halde karşımıza çıkar; öyle ki söz konusu vehmin sürüklediği kimse, onu bir başına yönlendiren amaçtan, (yeni bir birey) üretme amacından, çoğu zaman iğrenir bile ve onu engellemek ister; anlayacağınız, hemen hemen evlilik dışı bütün aşklarda durum budur. Burada meselenin ortaya konan karakteri gereği, nihayet ulaşılan haz ve zevkin ardından her âşık çarpıcı bir hayal kırıklığı yaşayacaktır ve öylesine özlemle arzu edilmiş olan şeyin, başka her cinsel tatminde olduğundan öteye bir iş yapmadığını, dolayısıyla da kendisini öyle fazla bir yere götürmemiş olduğunu görüp şaşıracaktır. Çünkü o arzunun, onun öteki bütün arzuları ile olan ilişkisi, türün birey ile olan ilişkisi gibi, yani bir sonsuzun sonlu ile olan ilişkisi gibidir.

Buna karşılık tatmin ise sadece türün işine yarar; bu nedenle de türün iradesinden gücünü alan ve kendisinin olmayan bir amaca fedakârca hizmet eden bireyin bilincine girmez. Demek ki bu yüzden her âşık, büyük işin nihayet üstesinden geldikten sonra aldatılmış olduğu duygusuna kapılır: Çünkü bireyin, türün aldatılmış tutsağı olmasına yol açan vehim, sanı artık kaybolup gitmiştir. Bu bağlamda Platon çok yerinde bir ifadeyle: *Voluptas omnium maxime vaniloqua* (Varlığa duyulan haz/zevk gibi boş boş övün,) der. (*Phileb* 319)

Öte yandan bütün bunlar hayvanların içgüdülerine ve sanat/ustalık dürtülerine ışık tutmaktadır. Hiç kuşkusuz, büyük bir gayretle ve aslında kendilerini aldatarak tür için çalıştıkları halde, -kuş kendi yuvasını kurarken, böcek yumurtalarına uygun biricik yeri ararken ya da kendisi ağzını süremeyeceği halde gelecekteki larvaların yiyeceği olarak yumurtaların yanma konması gereken hayvanı avlamaya giderken, arı, eşek arısı, karınca kendi sanatkârca yuvalarına ve karmaşık ekonomilerine boyun eğerken- hayvanlar da, onlara, zevklerine hizmet ettikleri yanılsaması veren bir tür vehme kapılmışlardır. Gerçekten de onların hepsini, türe hizmet etmek için bencil bir hedefi gizleyen maskenin gerisine saklanmış bir yanılsama yönlendirmektedir. Demek ki bu yol, içgüdünün dışavurumlarının temelinde yatan bu iç ya da öznel süreci kavrayabilmek için, büyük olasılıkla, izlenebilecek biricik yoldur. Ancak dışta ya da ob-

jektif (nesnel) düzlemde, içgüdülerin çok güçlü denetimi altında olan hayvanlarda, özellikle de böceklerde, *ganglion*'un, yani öznel sinir sisteminin zerebral dediğimiz büyük beyin sistemine ağır bastığını görüyoruz; buradan, bu hayvanların, ne nesnel, doğru kavrayıştan ne de öznel, arzu uyandırıcı, ganglion sisteminin büyük beyne etkisinin ürünü olan tasarımlardan etkilenmeyip bir vehim tarafından sürüklendikleri sonucunu çıkarabiliyoruz. Ve bütün içgüdülerin *fizyolojik* seyri böyledir. Açıklamak için bir de, insan içindeki içgüdülerden başka, daha zayıfça bir örneğe, hamilelerin inatçı, giderilmek bilmeyen iştahlarına değineceğim: Bu iştahın, embriyonun zaman zaman, beslenmek için aldığı kanın özel ya da çok belli bir değişik biçimini talep etmesinden kaynaklandığı ve bunun üzerine, bu sonucu sağlayacak besinin hamile kimseye kendini, büyük bir özlemin, cançekmesinin nesnesi olarak gösterdiği, yani burada da bir aldatmanın, yanılsamanın ortaya çıktığı görülmektedir. Demek ki kadının erkeğe göre ondan bir fazla içgüdüsü bulunmaktadır: *Ayrıca* kadındaki gangilon sistemi erkektekinden çok daha fazla gelişmiştir. İnsanda beynin o kadar ağır basması, onda hayvandakinden daha az içgüdü bulunuşunu ve bu az sayıda içgüdünün bile kolayca yanıltılabileceği gerçeğini açıklamaktadır. Anlayacağınız, cinsel tatmin için yapılan seçimi içgüdüsel olarak yönlendiren güzellik duygusu, paderasti (oğlancılık*) eğilimi içinde yozlaştığında yanlış

*** Bkz. 5. bölüm.**

yönlendirilmiş olmaktadır. Benzer bir durum, *musca vomitoria'nın* (leş sineği) içgüdüleri doğrultusunda yumurtalarını çürümekte olan ete bırakmak yerine onları bitkinin kadavra kokusuna kanarak *arum dracunculus*'un çiçeği içine bırakmasıdır.

Demek ki bütün cinsel sevginin temelinde sadece meydana getirilmesi (üretilmesi) gereken bireye yönelik bir içgüdünün yattığı gerçeğinin kesinliğini göstermek için bu içgüdüyü onu oluşturan öğelerine ayırıp incelemeden edemeyeceğiz. Her şeyden önce, erkeğin doğası gereği aşkta vefasızlığa, kadının ise sürekli sadakata eğilimli olduğu gerçeği bu incelemeye girer. Erkeğin aşkı, doyum bulduğu andan itibaren belirgin bir biçimde azalır: Hemen hemen bütün öteki kadınlar onu, sahip olmuş olduğu kadından daha fazla çekerler: Erkek değişiklik özler. Kadının aşkı ise, özellikle o andan sonra artmaya başlar. Bu, türü koruyup onun varlığını sürdürmeye bu bakımdan da olabildiğince fazla çoğalmaya yönelik doğanın amacının bir sonucudur. Bildiğimiz gibi erkek, kendisine yeterince kadın sunulduğu takdirde, kolayca yılda yüz çocuk meydana getirebilir: kadın ise, istediği kadar çok erkeğe sahip olsun, ikiz ihtimalini hesaba katmazsak, yılda sadece bir çocuk dünyaya getirebilir. Bu nedenle erkeğin gözü hep başka kadınlardadır; kadın ise buna karşılık tek bir erkeğe sımsıkı sarılır: Çünkü doğa onu içgüdüleri gereği ve hiç düşünmeden, gelecekteki doğumun besleyicisi ve koruyucusunu yanında tutup koru-

maya sürükler. Bundan ötürü erkeğin eşine sadakati yapaydır, kadınınki doğaldır; dolayısıyla da, kadının ihaneti, nesnel olarak, sonuçları bakımından olduğu kadar, öznel olarak doğaya aykırılığı bakımından da erkeğinkinden çok daha az bağışlanabilir bir ihanettir.

III

Ama hem durumu daha devrinden kavramak hem de öteki cinsten hoşlanmamızın, istediğimiz kadar nesnel olduğunu sanalım, sadece, tipini koruyup sürdürmeye çalışan türün duyusundan, gizlenmiş içgüdüden başka bir şey olmadığı konusunda geride hiçbir kuşku bırakmamak için, bu haz duyma sırasında dikkate almadan edemediğimiz bizi yönlendiren, burada değinilecek özel yanları, hani bunların bir felsefe yapıtında boy göstermesi istediği kadar ender görülen bir durum olsa da, daha yakından inceleyip bunların özeline inmemiz şarttır: Dikkatimizi yönlendirdiğimiz bu yanlar doğrudan türün tipini, yani güzelliği ilgilendirenler, sonra fiziksel özelliklere yönelmiş olan (ve mutlak, genel özellikleri temsil eden) ve nihayet her iki bireyin birbirini karşılıklı düzeltme gerekliğinden ya da tek taraflılıkların ve anormalliklerin giderilmesi hedefine bağlı olan sadece nispi yanlar olmak üzere, birbirinden ayrılırlar. Bunları tek tek ele almak istiyoruz.

Dikkate aldığımız, en başta gelen (mutlak; genel) bizim seçimimizi ve eğilimimizi yönlendiren yan, 1. yaştır. Genel olarak (seçtiğimiz kadının) yaşı, âdet görmenin başlamasıyla

bitmesi arasındaki döneme yayılır; ancak asıl tercihimizi, on sekiz ile yirmi sekiz yaş arasındaki döneme yöneltiriz. Bu yılların dışındaki hiçbir kadın bizi çekemez: Yaşlı, yani âdetten kesilmiş bir kadına soğulduk duyarız. Güzellikten yoksun gençlik gene de çekicidir; gençlikten yoksun güzellik çekici değildir. Burada bizi bilinçdışı yönlendiren maksadın, sadece üreme imkânıyla ilintili olduğu apaçıktır: Bu yüzden her birey, çocuk meyda - na getirmeye ya da hamile kalmaya elverişli dönemden uzaklaştığı ölçüde karşı cins için çekiciliğini yitirir.

(Karşı cinsi seçerken dikkate aldığımız) 2. yan, sağlıktır. Akut hastalıklar (eğilimimizi) ancak geçici olarak aksatırlar; kronik hastalıklar ya da hatta kuvvetten düşmeler bizi ürkütürler; çünkü bunlar çocuğa da geçerler. Dikkate aldığımız 3. yan, iskelet kemik yapısıdır. Çünkü kemik yapısı türün tipinin temelidir. Yaşlılığın ve hastalığın yanı sıra, bizi çarpık, bozuk bir beden biçimi kadar iten başka bir şey yoktur: Hatta olabilecek en güzel yüz bile bu kusurun açığını kapatamaz. Ayrıca iskeletin (kemik yapısının) orantısızlığı, bozukluğu, örneğin kısa boylu, tıknaz, kısa bacaklı bir figür vb., dışsal bir rastlantının (kazanın) sonucu olmayan aksak bir yürüyüş bizi olumsuz yönde çok güçlü etkiler; buna karşılık dikkati çekecek kadar güzel bir vücut yapısı, bütün kusur ve eksiklikleri telafi edebilir; böyle bir beden bizi kendine hayran bırakır. Herkesin küçük ayaklara verdiği değer de bu bağlama girer; bu değer veriş, küçük

ayakların, türün önemli bir karakteristiğini temsil etmelerinden ileri gelir. Çünkü hiçbir hayvan tarsus'u (ayağı) ve metatarsus'u (bileği), insanın iki ayak üzerinde yürümesiyle bağlantılı ayak küçüklüğüne sahip değildir: İnsan, tabanları üzerinde yürüyen bir varlıktır. Bu bağlamda Jesus Sirach (Kraus'un düzeltilmiş çevirisine göre, 26; 23) şöyle diyor: *"Düz, kusursuz bir vücut yapısına ve güzel ayaklara sahip bir kadın, gümüş kaideye oturtulmuş altın sütunlar gibidir."* Dişler de beslenme bakımından ve özellikle de kalıtımla geçtiklerinden bizim için çok önemlidir.

Dikkate alınacak 4. nokta etin belli bir dolgunlukta olmasıdır. Anlayacağınız, cenine bol bol besin sunulacağına işaret ettiği için, vejitatif yapının hâkim durumda olmasıdır: Bu yüzden fazla zayıflık bizi belirgin biçimde iter. Dolgun bir kadın göğsü erkek cinsi üzerinde müthiş çekici bir etki yapar; çünkü kadının çocuk doğurma işleviyle doğrudan bağlantılı olarak, yeni doğacak olana bol bol besin verebilecek olduğunun belirtisidir bu. Buna karşılık, aşırı şişman kadınlar bizde tiksinti duygusu uyandırırlar. Bunun nedeni, bu yapısal özelliğin uterusun (rahmin) atropi'sine (beslenme yetersizliğine), yani kısırlığa işaret etmesidir; bunu kafamız değil, içgüdümüz bilir (sezer).

5. Nihayet dikkat edilen son noktalardan biri yüz güzelliğidir. Burada da en başta kemik yapısının parçalarını gözönünde tutarız; bu nedenle genel olarak asıl dikkatimiz güzel bir burna çekilirken, kısa, kalkık burun her

şeyi mahveder. Sayısız kızın hayat mutluluğunda, burnun alt ya da üst tarafının küçük bir eğikliği, tayin edici olmuştur: Anlaşılır bir şeydir de bu; çünkü (burada da) türün tipi söz konusudur. Üst çene küçüklüğüne bağlı küçük bir ağız, hayvandan farklı olarak, insan yüzünün kendine özgü karakteri bakımından çok önemlidir. İçeriye basık, aynı zamanda kısa bir çene özellikle iter bizi; çünkü bir *mentum prominulum* (öne çıkık bir çene) sadece cinsimizin karakteristik bir özelliğidir.

Sonunda güzel gözlere ve alınlara yöneltilen 6. düzlemdeki dikkat gelir. Bunlar, fiziksel özelliklerle, ama asıl anneden kalıtım yoluyla edinilen entelektüel niteliklerle ilintilidirler. Elbette kadınların eğiliminin bilinçdışı dikkatlerinin yöneldiği yanları değerlendirmelerde göz önünde tuttukları özellikler erkekteki kadar kesin belirtenleyiz. Ama genel olarak şu söylenebilir: Kadınlar otuz otuz beş yaş arasındaki erkekleri, aslında en muhteşem insan güzelliğini temsil eden gençlere bile özellikle tercih ederler. Bunun nedeni, onların zevkleri doğrultusunda değil de, söz konusu yaşlarda (erkeklerin) doğurtucu gücünün doruğunu fark eden içgüdülerin yönlendiriciliğinde davranmalarıdır. Aslında zaten kadınlar, (erkek) güzelliğine çok az önem verirler; hele de yüz güzelliğine: Bunu, çocuğa verme sorumluluğunu sanki sadece kendileri yükleniyorlarmış gibi bir durum söz konusudur. Esasen kadını, erkeğin kuvveti ve buna bağlı cesareti elde eder; çünkü bu özellikler, sağlam çocukların ve aynı zamanda da onla-

rın cesur bir koruyucusunun var olacağının belirtisidirler. Erkeğin çocukla ilişkilenebilecek, ona geçebilecek her türlü bedensel bozukluğu, (türün) tipinden her sapma, erkekteki kusurların kadında bulunmaması, ya da hatta kadının tam tersi yönde (bu kusurları taşımama bakımından) ondan çok ileride olması nedeniyle, üreme sırasında kadın tarafından ortadan kaldırılabilir (etkisizleştirilebilir). Kadının aşamayacağı istisnai özellikler, erkeğin cinsine özgü olanı, dolayısıyla da annenin çocuğa veremeyeceği özelliklerdir: Bu özelliklerin arasında iskeletin (kemiklerin) erkeksi yapısı, geniş omuzlar, dar kalçalar, düz bacaklar, kas gücü, cesaret, sakal, vb. yer alır. Bu nedenle kadınlar, çoğunlukla çirkin erkekleri sevmekle birlikte bu erkeksi özellikleri taşımayan bir erkeğe hiç âşık olmazlar; çünkü kadınlar böyle bir erkeğin kusurlarını karşılayıp etkisizleştiremezler.

Cinsel sevginin temelinde yatan ve dikkatimizi yönelttiğimiz (mutlak, genel) yanların ikinci düzleminde, psişik özelliklerle ilgili olanlar bulunmaktadır. Burada kadının, erkeğin babadan kalıtım yoluyla kendisine geçmiş olan yürek (gönül) ve karakter özelliklerinin çekimine sürekli olarak kapıldığını göreceğiz. Kadının kazanılmasında etkili olan başlıca özellikler, iradenin sağlamlığı, kararlılık ve cesaret, belki de ayrıca iyi yüreklilik ve dürüstlüktür. Buna karşılık erkeğin entelektüel fazlaları (avantajları) kadının üzerinde öyle doğrudan ve içgüdüyü etkileyecek zorlama ve güç uygulamazlar; çünkü bunlar baba-

dan (çocuğa) geçebilecek olan özellikler değillerdir. (Erkekteki) akıl kıtlığı, kavrama yetisi yetersizliği, kadınlara zarar vermez: Tersine belki ağır basan zihinsel güç ya da hatta dâhi(lik), (erkekteki) bir anormallik olarak kadının üzerinde elverişsiz etki bile yapabilir. Bu nedenle, sıklıkla, çirkin, budala ve kaba bir insanın (erkeğin), iyi yetişmiş, eğitimli, zihinsel yetenekli, akıllı ve sevimli bir adamı kadınlar karşısında saf dışı ettiğini görürüz. Hatta zaman zaman zihinsel, entelektüel bakımından alabildiğine farklı, uyumsuz varlıklar arasında bile aşk evlilikleri yapılır. Örneğin erkek, kaba, güçlü ve kifayetsiz: kadın hasas ruhlu, ince düşünen, eğitimli, iyi yetişmiş, estetik duygulu vb. olabilir; ya da hatta kadın dâhi ve bilgindir o ise bir kaz kafadır:

Sic visum Veneri; cui placet impares
Formas atque animos sub juga aenea
Saevo mittere cum joco.

(Ve Venüs işi şöyle görür: Tam da birbirine uygun düşmeyeni, bedenen ve ruhen vurur aynı boyunduruğuna evliliğin ve güler tepine tepine buna. *Horatius,* Carmine 1, 33, 10.)

Bunun nedeni bu bağlamda entelektüel yanlardan çok, farklı yanların gözönünde tutulmasıdır; yani içgüdünün özelliklerinin. Evlilikte hedef, entelektüel bakımdan eğlenmek değil, çocuk meydana getirmektir. Bu da yüreklerin bir ittifakıdır, kafaların değil. Kadınların, bir erkeğin aklına, kültürlülüğüne âşık olduklarını ileri sürmeleri, budalaca, gülünç

bir iddiadır; ya da bu yozlaşmış bir varlığın fantezisinin, hayalinin ürünüdür. Erkeklerin içgüdüsel aşklarını ise kadının karakter özellikleri belirlemez; bundan ötürü bu kadar çok Sokrates kendi Ksantiphe'sını bulmuştur; Shakespeare, Albrecht Dürer, Byron vb. yi buna örnek verebiliriz. Ama elbette bu bağlamda anneden kalıtım yoluyla alındıkları için, entelektüel özellikler etkilidirler: Ne var ki bunların etkileri, bedensel güzelliğin etkisinin kolayca altında kalabilir; çünkü bu İkincisi ötekine göre çok daha önemli, asli noktalara yönelik olarak (seçimimize) doğrudan etkir. Bu etkiyi hissettikleri için ya da tecrübenin bu etki konusundaki öğrettiklerine bağlı olarak, anneler, kendi kızlarına, onları erkekler için çekici kılmak amacıyla, güzel sanatlar, diller vb. eğitimi yaptırırlar; böylece gerektiğinde kalçalara ve göğüslere yapay yollardan zekâ aracılığıyla destek vermek isterler. Şunu iyice belirtelim ki, burada her bakımdan bireyi tamamen dolaysız (etkisi altına alan), asıl aşkın biricik kaynağı olan içgüdüsel cazibeden söz edilmektedir. Anlayışlı, kültürlü bir kadının, bir adamda kavrama yetisine ve ruha (zekâya) değer vermesi; bir erkeğin, mantıklı düşünme sonucunda, eşinin karakterini tartıya vurup göz önüne alması, ona değer vermesi gibi durumların, burada söz konusu olan meseleyle bir alakaları bulunmamaktadır; böyle durumlar, evlilikte mantıklı bir seçimin dayanağını, açıklamasını oluştururlar; yoksa konumuz olan (içgüdünün hizmetindeki) tutkulu aşkı değil.

Buraya kadar sadece, dikkatin yöneltildiği herkes için geçerli olan *mutlak* yanları ele aldım; şimdi ise bireysel olan (bireyden bireye farklılık gösterebilen) *nispi* yanlara geliyorum; çünkü itici dereceden önemli bu özellikler, türün kendini kusurlu, hatalı yansıtan (temsil eden) tipini düzeltmek, (karşı cinsi) seçen kimsenin kendi kişiliğinde taşıya geldiği tipten sapmaları gidermek, böylelikle onları tipin katıksız temsili görevine yeniden yönlendirmek amacı taşımaktadırlar. Dolayısıyla, bu bağlamda herkes, karşısındakinde kendi yoksun olduğu yanları sever. Bu türden, mutlak değil de nispi yanlara yönelmiş değerlendirmeye dayalı bir seçme, o sadece mutlak olandan hareket eden seçmeden çok daha belirli, kararlı ve sadece tek, belli bir yana (onu temsil eden kişiye) yöneliktir. Bu nedenle, asıl tutkulu aşkın kökeni, kuralda, gözönüne alınan bu *nispi* yanlarda, sıradan, bildik eğilimin kökeni de mutlak *olanlarda* yatacaktır. İşte buna bağlı olarak büyük tutkuları ateşleye gelenler, özellikle normlara uygun, kusursuz güzellikler olmamışlardır. Böyle gerçek tutkulu bir eğilimin doğabilmesi için, ancak kimyasal bir metaforla ifade edilebilecek bir şeye ihtiyaç vardır: Her iki kişi de asit ile alkali metal gibi birbirlerini nötralize edip nötr tuza dönüştürmelidirler. Bunun için gerekli ana koşullar aşağıdakilerdir:

Birincisi: Bütün cinsellik tekyanlılıktır. Bu tekyanlılık (o bireye özgü cinsel özellikler) onları temsil eden bireyde en kararlı ifadesi-

ni bulmuştur: Bu nedenle, bu tekyanlılık, her bireyde, karşı cinslerin tek'leri olarak, karşılıklı olarak daha iyi tamamlanır ve nötrleştirilebilir; bunun gerçekleşmesinde, (taraflardan her biri) yeni üretilecek ve her şeyin onun vasıflarına bağlı olduğu bireyde insanlık tipinin tamamlanabilmesi için kendinininkinin tam karıştı bireysel tekyanlılıklara muhtaçtır. Fizyologlar erkekliğin ve dişiliğin sayısız düzlemlere (derecelere) elverişli olduğunu bilirler; bu düzlemlerde, erkeklik, o tiksindirici *gynader* (çift cinsel organlı) ve *hypospadilaeus* (idrar kanalı yarılması sonucu bozukluk) düzlemine kadar inebilir; dişilik, zarif *androjene,* (nötr cinsiyete) kadar yükselebilir, her iki yan da kusursuz hermafrodite (çiftcinsliğe) ulaşabilir; bu, iki cinsin tam ortasında kalmış, iki cinsten hiçbirine ait sayılmayan, dolayısıyla da üremeyi gerçekleştirme yeteneğinden yoksun bireylerin bulunduğu düzlemdir. Konumuz olan, iki bireyselliğin birbirlerini karşılıklı nötrleştirmeleri zorunluğu, karşılıklı tekyanlılıkların birbirilerini aşmaları için, erkeğin erkekliğinin belli bir düzleminin kadının dişiliğinin belli bir düzlemine tekabül etmesini gerektirir. Bu gerekliliğe göre, en erkeksi adam en dişi kadını arayacaktır ve de, *vice* varsa;' dolayısıyla da her birey, cinsellik düzeyi kendisine uygun olan bireye yönelecektir. Bu ikisi arasında bu gerekli tekabüliyetin gerçekleşmiş olduğu onlarca içgüdüsel yoldan sezilir ve bu içgüdsel sezgi, dikkate alınan öteki nispi yanlarla birlikte,

* **Bunun tam tersi olacaktır.**

âşıklığın en yüksek derecelerinin temelinde yer alır. Bu nedenle, âşıklar ruhlarının ahenginden çoşku ve heyecanla söz ederlerken, aslında çoğunlukla, burada kanıtladığımız gibi, gerek o üretilecek (meydana getirilmek zorunda olan) varlık gerekse de onun kusursuzluğunu sağlayacak uyum, meselenin çekirdeğini oluşturmaktadır ve işin bu yanı, besbelli ki, çoğu kez evlendikten kısa süre sonra birlikteliğin şiddetli bir uyumsuzluğa dönüşmesiyle dağılan ruhsal beraberlikten çok daha önemlidir. İşte taraflardan her birinin kendi zaaflarının, tipten sapmalarının ve eksikliklerinin meydana getirilecek çocukta da sürüp gitmemesi, hatta enikonu anormalliklerin ortaya çıkmaması için bunları ötekinin üzerinden aşma çabalarında dikkate aldıkları (kişiden kişiye değişebilen) *nispi* yanlar bunlardır. Bir erkek kas gücü bakımından ne kadar zayıfsa, o oranda bu yönleri güçlü kadınlar arayacaktır. Aynı şeyi kadın da yapacaktır. Ama zaten kuralda kadınlar kas gücü bakımından erkekten her zaman daha zayıf olduğu için, genellikle hep güçlü kuvvetli erkekleri tercih edeceklerdir. Dikkate alınan bir başka yan da irilik, uzun boyluluktur. Kısa boylu, ufak tefek erkekler uzun boylu kadınlara büyük bir eğilim duyarlar; bunun tersi de geçerlidir: Ufak tefek, kısa boylu bir erkek, iri, uzun bir babanın oğluysa ve sırf annesinin soyaçekimi etkisiyle kısa kalmışsa, onun iri, uzun kadınlara düşkünlüğü tutku derecesine varacaktır; çünkü babasından kan dolaşım sistemini ve bu sistemin büyük

bir vücudu kanla besleyebilecek enerjisini almıştır: Buna karşılık erkeğin babası ve büyükbabası ufak tefek, kısa boylu kimselerse, bu eğilim kendini çok az duyuracaktır.

İri, uzun bir kadının iri, uzun erkeklerden hoşlanmamasının temelinde, doğanın çok iri kıyım bir ırkın ortaya çıkmasından kaçınma kaygısı yatar; bu ırk, kadından alacağı güçlerle öyle uzun süre yaşayamayacak kadar zayıf düşebilecektir. Böyle bir kadın gene de hani toplumun içinde daha iyi 'boy gösterebilmek' için iri bir koca seçecek olursa, kuralda, çocuklar bu çılgınlığın bedelini ödemekten kurtulamayacaklardır.

Öteye yandan saç ve ten rengini değerlendirici dikkat de çok belirgindir. Sarışınlar hemen hemen sadece esmer ya da kumral olanları talep ederlerken; berikiler sarışınları çok az talep ederler; bunun nedeni sarı saçın ve mavi gözün tıpkı beyaz fareler ve en azından kır atlar gibi, atipik bir tür örneği, hatta neredeyse bir anormallik oluşturmasıdır. Bunlar dünyanın hiçbir yerinde, hatta kutupların yakınında bile yerli halk olarak görülmezler; sadece Avrupa'da (yerli olarak) vardırlar; o da, belki buraya İskandinavya'dan çıkıp gelmişlerdir. Ayrıca yeri gelmişken insanın beyaz ten renginin de doğal olmayıp, (bunların başlangıçta) doğal olarak siyah ya da Hintli atalarımız gibi esmer tenli olduklarını, dolayısıyla da bugüne kadar hiçbir beyaz insanın kökeninin doğrudan doğanın bağrından gelmediğini ve beyaz ırktan istendiği kadar söz edilsin, aslında beyaz ırk diye bir şeyin bu-

lunmadığını ve her beyaz insanın, rengi atmış, solmuş bir insan olduğunu düşündüğümü de belirtmek isterim. Bundan yaklaşık dört yüzyıl kadar önce göçle gelmiş bir Hint ırkı olan Çingeneler, Hintlilerin ten ve saç renginden bizim ten ve saç rengine geçişi göstermektedirler. Bu nedenle doğa, cinsel sevgi aracılığıyla bu ilk tipe, esmer saça ve kahverengi gözlere dönmek için çabalar durur: Tenin beyaz rengi bizim ikinci doğamız olmuştur; ancak gene de Hint'linin koyu ten renginin bizi tiksindireceği kadar gerçekleşmemiştir bu dönüşüm.

Her birey, bedeninin her bir parçasında ve uzvunda eksikliklerinin, zaaflarının ve sapmalarının karşı cins üzerinden düzeltilmesi hedefini kovalar; üstelik söz konusu parça ne kadar önemliyse, bu arayış da o kadar kararlı ve ısrarlı olacaktır. Bu nedenle basık burunlu bireyler, kemerli burunlardan ve papağan suratlılardan fazlasıyla hoşlanırlar: Dikkate alınacak bütün öteki parçalar için de aynı durum geçerlidir. Fazlasıyla uzun boylu, ince vücutlara ve uzuvlara sahip insanlar, haddinden fazla basık ve kısa olanları güzel bulabilirler. Mizaç ve heyecan duyguları konusunda değerlendirilecek yanlarda bu özellikleri gösterirler: Herkes kendi karşıtını tercih edecektir; ama elbette kendi mizacı kararlı ve kesin bir mizaçsa. Dikkate değer herhangi bir yan konusunda kendisi çok kusursuz olan biri, gerçi bu yanla ilişkin olarak bunun tersini, kusurluluğu, eksikliği aramayacak ve sevmeyecektir, ama bu kusurlarla, başkaları-

na göre daha kolay bağdaşıp uzlaşacaktır; çünkü bu beden parçalarının söz konusu olduğu yerde, çocukları büyük kusurlardan kendisi koruyup güvence altına almaktadır. Örneğin kendisi beyaz olan birisi, soluk bir yüz rengi karşısında itilmeyecektir, ama yüz rengi soluk, sarımsı olan, göz kamaştıracak bir beyazlığı, tanrısal güzellikte bulacaktır. Bir erkeğin alabildiğine çirkin birine âşık olması gibi ender durum, yukarıda açıkladığımız cinsellik derecesinin (düzlemlerinin) tam uyumu durumunda, kadının bütün anormalliklerinin, erkeğinkinin tam tersi yönde, yani kendininkilerin düzeltilmesi işlevini taşıdığında ortaya çıkar. Bu durumda âşıklık halinin, çok üst derecelere ulaşma eğilimi vardır. Kadının vücudunun her bir parçasını sınarcasına incelememizdeki büyük ciddiyet ve onun da aynı şeyi yapması; hoşumuza gitmeye başlamış bir kadını süzüşümüzdeki eleştirel kuşku; seçişimizdeki inat ve ısrarlarımız; damadın gelini incelerken gösterdiği gergin dikkat; berikinin vücudun hiçbir parçası konusunda aldanmamak için ortaya koyduğu özen ve gayret; karşısındakinin önemli her bir beden parçasının fazlalarına ve eksikliklerine verdiği değer; bütün bunlar amaç ve hedefin önemine tamamen uygundurlar. Çünkü yeni dünyaya getirilecek olan (varlık), bütün bir ömür boyu, bu parçalardan herhangi birine benzer bir parça taşıyacaktır; Örneğin kadın biraz eğri büğrüyse, bu özellik evladının sırtına kolayca bir kambur yükleyebilir ve bu, bütün öteki parçalar ve özellikler için de ge-

çerlidir. Ne var ki bütün bunların (gerisinde ne olup bittiğine) ilişkin bilinçten yoksunuzdur; genelde herkes sadece kendi zevkine göre, gönlünce (hani aslında bu seçimlere katılmış olması imkânsız zevkince) o zor seçimi yaptığını sanır. Oysa o, bu seçimi, sadece kendi vücut yapısının ve organizasyonunun koşullarına bağlı olarak, tipi olabildiğince katıksız koruma biçimindeki gizli göreve şartlanmış olan türün çıkarlarına nasıl uygunsa tam da öyle davranmıştır. Birey burada, bilmeden, yüksek bir şeyin, türün görevlendirmesi doğrultusunda hareket etmektedir: Bu nedenle, aslında umursamayabileceği hatta umursamamak, kendilerine kayıtsız kalmak zorunda olduğu şeylere böylesine değer verir. Birbirini ilk kez gören farklı cinsten iki genç insanın birbirlerini süzüşlerindeki o büyük, derin bilinçdışı ciddiyette; birbirlerine yönelttikleri araştırıp inceleyen, içlere nüfuz eden bakışlarında, karşılıklı olarak kişiliklerinin her bir parçasının ve bütün yanlarının maruz kaldığı gözden geçirmelerde, tamamen kendine özgü, özel bir yan bulunmaktadır. Anlayacağınız bu araştırıcı inceleme ve yoklamalar türün genius'unun (üreticisinin, koruyucu ruhunun, dehasının, vb.) bu iki kişinin birleşmeleriyle meydana gelmesi mümkün birey ve onun yapısal özellikleri üzerine derin derin düşünmesi anlamına gelmektedir. Genius'un derin düşünmelerinin sonucuna göre bu ikisinin birbirlerinden hoşlanma ve birbirlerini arzu etme dereceleri belli olacaktır. Bu hoşlanma ve arzu etme durumu, belli bir düzle-

me ulaştıktan sonra, daha önce göze çarpmamış olan bir şeyin birdenbire keşfiyle aniden sönüp gidebilir. Demek ki türün genius'u, çocuk üretme yeteneği taşıyan herkes üzerinde, gelecek cinsle (soyla) bağlantılı olarak bu şekilde derin düşünceler yürütür. Bu gelecek cinsin (kuşağın) yapısal nitelikleri, vasıfları, cupido'nun (Eros'un), hiç ara vermeksizin üzerinde çalıştığı, spekülasyonlar yaparak ve derin düşüncelere dalarak uğraştığı şeydir. Türü ve türün gelecekteki bütün soylarını ilgilendiren bu büyük işin önemine karşılık bireylerin işi, bütün olarak o geçici, kısa erimli haliyle, devede kulaktır: Bu nedenle *cupido,* hiçbir şeye aldırış etmeden, saygısızca, bireysel çaba ve ilişkileri kendine kurban ettirmeye hazırdır. Çünkü bunlarla ilişkisi, bir ölümsüzün ölümlü ile ilişkisi ve kendi çıkar ve ilgileri ile bireyinkiler arasındaki ilişki de sonsuz ile sonlunun ilişkisi gibidir. Sonunda sadece birey e iyilik ve acılar getiren işlerden çok daha yüceleriyle uğraştığının bilincinde olarak *cupido* (eros) bu işleri, savaşların yeri göğü yıkan gürültüsünde ya da iş hayatının göbeğinde; bir vebanın (salgının) dehşet ortamının kargaşasında sürdürür, bunların peşini manastırın tecrit edilmiş, yalnız dünyasına kadar bırakmaz.

IV

İki bireyin kurucu yapısal vasıflarının, türün tipini aslına uygun üretmeye imkân verecek şekilde birbirlerinin tamamen özel ve kusursuz tamamlayıcısı olabileceğini, bu nedenle de bu bireylerin yalnızca birbirlerini arzu ettiklerini kanıtlayarak sevginin yoğunluğunun tutkunun bu anlamda bireyselleşmesiyle doğru orantılı olarak artığını gördük. Gerçekten de, eğilimin, tek bir nesneye ve sadece bu nesneye yönelik oluşuyla, yani aynı zamanda türün özel görevlendirmesiyle ortaya çıkışıyla, soylu ve yüce bir renge bürünen önemli bir tutku ortaya çıkar. (Türün görevlendirmediği), salt belli bir bireye yönelik olmayan cinsel dürtü bireyselleşmeden herkese yönelmiş olduğundan ve türü, onun niteliklerini çok az dikkate alarak, sadece niceliksel yönüyle koruyup sürdürmeye çabaladığından, kaba, adi ve bayağıdır. Gelgelelim bireyselleşme ve onunla birlikte aşkın yoğunluğu öylesine yüksek bir düzleme tırmanabilir ki, doygunluğun gerçekleşmemesi durumunda dünyanın bütün nimetleri, zenginlikleri hatta hayatın kendisi değerlerini yitirebilirler. Bu durumda aşk, büyüye büyüye başka hiçbir şeyde görülmemiş bir şiddete dönüşür; bu

nedenle de bireyi her türlü fedakârlığa, kurban verme durumuna hazır hale getirir ve gerçekleşmenin sonsuza kadar imkânsızlaştığı durumda, delirmeye, hatta intihara kadar götürebilir. Böylesine uç, aşırı bir tutkunun temelinde yatan, dikkat edilmesi gereken o bilinçdışı yanlar, yukarıda gösterdiklerimizden başka, herhalde öyle pek gözümüzün önünde durmayanlar olmalıdırlar. Bu nedenle, bu durumda erkek ile kadının sadece vücut yapılarının ve özelliklerinin değil de erkeğin iradesi ile kadının zekâsının da birbirlerine özel bir uygunluk durumu göstermeleri gerektiğini kabul etmeliyiz; bu uyumun sonucunda sadece onlar tarafından, -türün genius'unun burada "kendinde şey"in özünde yattıkları için bize kapalı nedenlere dayanarak varolmasını amaçladığı- çok belli bir birey meydana getirilebilecektir. Ya da daha öze inerek konuşmak gerekirse: Yaşama iradesi burada, kendini sadece bu erkek ile bu kadının meydana getirebileceği kesinkes belirlenmiş bir birey aracılığıyla nesneleştirmeyi istemektedir.* Kendinde iradenin bu metafiziksel arzusu, varlıkların sırası içinde, -bu arzunun ve itkinin etkisine kapılıp şimdilik hâlâ salt metafiziksel, yani gerçeklikte mevcut şeylerin dışında kalan bir amaç taşıyan şeyi, sadece kendileri için istediklerini sanan (vehmeden)- geleceğin anne babasının yüreğinden başka bir yerde etkili olabileceği bir alan bulamaz. Demek ki ancak şimdi burada mümkün ol-

* İradenin objektivasyonu, yani nesneleşmesi konusunda *Schopehauer Felsefesi* derlememizdeki geniş bilgiye bkz.

muş gelecekteki bireyin, bütün varlıkların o ilk kaynağından doğan, varlığa geçme yönündeki şiddetli, bastıran arzusu, nesneleşmenin içinde kendini gösteren şeydir; yani geleceğin anne babasının, o kendi dışlarındaki her şeye çok az önem veren büyük tutkularıdır. Gerçekten de eşi benzeri bulunmayan bir sanı, bir vehim olan bu tutku, böyle bir âşığın, hakikatte kendisine herhangi bir kadından daha fazlasını vermeyen bu belli kadınla yatabilmek için, dünyanın bütün zenginliklerini feda etmesine yol açacak bir tutkudur.

Tutkunun bu şiddetine rağmen, asıl amacın sadece kadınla beraber olmaya yönelik olduğu, bu büyük tutkunun da bütün ötekiler gibi, tarafları sonunda şaşkınlığa düşürerek hazzın ve zevkin içinde sönüp gitmesinden bellidir. Kadının kısırlığı durumunda (Hufeland'a göre bunun rastlantıya bağlı on dokuz bünyevi nedeni bulunmaktadır.) asıl metafiziksel amaç boşa çıktığında da bu tutku sönüp gitmektedir; tıpkı, aynı metafîziksel yaşama ilkesinin, içlerinde amaca ulaşmak için varlık edinmeye uğraştığı milyonlarca ezilen tohumla birlikte sönüp gitmesi durumunda olduğu gibi; bu durumda, yaşama iradesi için gene de sonsuz bir mekân, zaman ve maddenin, dolayısıyla da yeniden ortaya çıkabilmesini (varlıklaşmasını) mümkün kılacak tükenmez fırsatların var olduğunu bilmenin ötesinde bir teselli bulunmamaktadır.

Bu konuyu ele almamış ve benim düşünce yoluma tamamen uzak ve yabancı kalmış olan Theophratus Paracelsus'un zihninden, bura-

da anlattığımız düşünceler uçuk, bulanık halleriyle de olsa, şöyle bir geçmiş olmalıdırlar ki, bambaşka bir bağlamda ve o dağınık tarzıyla aşağıdaki ilginç düşünceleri kaleme almıştır: *Hi sunt, quos Deus copulavit, ut earn, quae fuit Uriae et David; quamvis ex diámetro (sic enim sibi humana mens persuadebat) cum justo et legitimo matrimonio pugnaret hoc... sed propter Salomonem, qui aliunde nasci non potuit, nisi ex Bathseba, conjuncto David semine, quamvis meretrice, conjunxit eos Deus.*

(Bunlar, Urias'a ait olan kadın ile Davut gibi, her ne kadar bu ilişki adil ve yasaya uygun bir evliliğe alabildiğine ters düşüyorduysa da -en azından insan aklı bundan emindi- Tanrı'nın birleştirdiği kimselerdir. Ama işte Bathseba'dan ve Davut'un tohumlan olmadan başka türlü doğamayacak olan Süleyman'nın uğruna, zina yoluyla da olsa, Tanrı onları birleştirdi. (De *vita long a,* I., 5)

Şairlerin ve yazarların bütün çağlar boyunca sayısız ifadelerle ve deyişlerle dile getirmeye uğraştıkları ve konu olarak bir türlü tüketemedikleri, evet, hakkını bir türlü veremedikleri aşk özlemi, belli bir kadına sahip olma durumuna sonsuz bir bahtiyarlık tasarımı ve elde edilemez olduğu düşüncesine de ifade edilmesi imkânsız bir acı ve ıstırap ilintileyen bu özlem ve bu aşk acısı, malzemesini ebedi olmayan bir bireyin ihtiyaçlarından alamaz; bunlar, burada amaçlarına hizmet edecek, yeri doldurulmaz bir araç elde etme (kaygısıyla kıvranan) ya da bu aracı yitirdiğini gören, bu nedenle de derin derin iç çeken türün ruhu-

nun iniltileridirler. Sadece tür, sonsuz hayata— sahiptir; bu bakımdan da onun sonsuz istekler duyma, sonsuz tatminler yaşama ve sonsuz acılar çekme yeteneği vardır. Ama işte bu istek, tatmin ve acılar, burada (dünyada) bir ölümlünün dar yüreğine hapsedilmişlerdir. Dolayısıyla da böyle bir ölümlünün sonsuz sevinç ve sonsuz ıstırapla dolduğu yerde çatlayıp parçalanmak ister gibi görünmesine ve bunları ifade edebilecek söz bulamamasına şaşmamak gerekir. Demek ki bu durum, transzendental, dünyevi her şeyin üzerinde uçan metaforlarla yükselip yolunu şaşıran bütün erotik şiirlerin yüce türünün malzemesini sağlar. Petrarka'nın tema'sı budur; Aziz Preux'lerin, Werther'lerin ve Jacobo Ortis'lerin tema'sı da budur. Burada söylediklerimizi göz önüne almazsak, bunları ne anlayabilir ne de açıklayabiliriz. Çünkü bu sonsuz değer verme, bu sınırsız beğeniş, sevilenin herhangi zihinsel, entelektüel, hele hele nesnel, reel avantajlarına dayanmış olamaz; çünkü karşıdaki kişi, Petrarka'da olduğu gibi, çoğunlukla, seven tarafından yeterince tanınmamakta; her şeyiyle bilinmemektedir. Sadece türün ruhu tek bir bakışla onun kendisi bakımından, amaç ve hedefleri bakımından hangi değeri taşıdığını görebilir. Büyük tutkular da zaten kuralda ilk bakışta doğarlar:

İlk bakışta sevmeden kim âşık olmuştur ki? (Shakespeare, As you like it, III, 5.)

Bu bağlamda Mateo Aleman'ın iki yüz elli yıldan bu yana ününü koruyan romanı

Guzman de Alfarache'ın bir yeri çok ilginçtir: Bir kimsenin sevebilmesi için uzun zamanın geçmesi ya da bu kimsenin uzun uzadıya düşünüp taşınıp bir seçim yapması gerekmeyip o ilk ve tek bakışta belli ölçüde bir elverişliliğin ve uyumun karşılıklı olarak mevcut olması ya da günlük hayatta "kanın ısınması" dediğimiz ve yıldızların belli bir etkisine bağlı olan şeyin gerçekleşmesi yeter. (P. II, L. III, C.5.) Aynı bağlamda sevgilinin bir rakip ya da ölüm nedeniyle yitirilmesi, tutkuyla seven kimse için başka bütün acılan aşan bir acıdır; çünkü bu acı, transzendental tarz bir acıdır ve seveni sadece acı olarak etkilemekle kalmayıp ona *essentia aetema*'sı (ebedi özselliği) içinde; yani özel iradesi ve görevlendirilmesi sonucu burada (dünyada) yetkili kılındığı türün hayatının içinde de saldırır. Bu nedenle kıskançlık öylesine işkence verici ve gazap doludur ve sevgilinin bir başkasına bırakılması bütün fedakârlıklardan daha büyük bir fedakârlık (kurban olma durumudur.) Bir kahraman, aşk yakınmaları, sızlanmaları dışında bütün her türlü yakınmadan, sızlanmadan utanır; çünkü aşk içinde kuyruğunu sallayan onun kendisi değil, türdür. Calderon'un "Büyük Zenobia" adlı piyesinin birinci perdesinde Zenobia ile Decius arasında şöyle bir sahne vardır; bu sahnede Decius:

Demek ki beni seviyorsun.
Kaybedebilirim bunun için binlerce zafer,
Dönebilirim...

der. O ana kadar bütün çıkarlara ağır basmış olan şeref, onur, gurur, cinsel sevgi, yani türün çıkarları sahneye çıkıp karşısında ilginç bir avantaj görür görmez, alanı terk ederler; çünkü bu çıkar, salt bireylerin olabilecek en büyük çıkarlarına bile ağır basar. Bu nedenle gurur, onur, görev ve sadakat, başka her türlü tehdide, hatta ölüme bile meydan okuduktan sonra, bir tek cinsel sevginin karşısında alanı terk ederler. Gene özel hayatta, vicdansızlığın, başka hiçbir konuda, cinsel sevginin söz konusu olduğu yerdeki kadar büyük olmadığını görüyoruz; Vicdanın sesine bu durumda kimileyin en dürüst ve adil, haksever kimseler bile kulak tıkarlar: tutkulu aşk, yani türün çıkarları vicdana hâkim olunca hiçbir şeye aldırış edilmeden zina bile yapılır. Kaldı ki bu durumlarda, bireyin çıkarlarının verebileceğinden çok daha üst düzeydeki bir meşruiyetin farkındalarmış gibi bir görünüm vardır. Bu bakımdan Chamfort'un şu sözleri çok ilginçtir:

"Bir kadınla bir erkek birbirlerine karşı şiddetli bir tutku duyuyorlarsa, onları ayıran engeller, ister bir koca ister anne babalar vb. olsun, bana hep yasalar ve insan uzlaşımları bu konuda ne derlerse desinler, bu iki sevgili doğaya ve tanrısal hukuka göre birbirlerine aitmişler gibi gelir." (Maximes, blm. VI)

Bu tespite karşı öfkelenen kimseye, *Kutsal Kitap*'ta, Mesih'in zina yapma durumuna düşen kadınlara, aynı suçu orada bulanların da işlemiş olduklarını varsayıp onlara hatırlata-

rak,nasıl yumuşak davrandığına işaret etmek isterim. *Decameron'un* büyük bir bölümü, bu noktadan bakıldığında, bireylerin hak ve çıkarlarını ayaklan altında ezen türün genius'unun bunlarla eğlenip bunları alaya almasından başka bir şey değildir. İnsanlar arasındaki kast, statü farklılıkları ve bütün benzer ilişkiler, birbirini tutkuyla sevenlere ters düşüp onlara engel oluşturuyorsa, bunlar, gene sonsuz kuşaklara havale etmiş olduğu hedef ve amacını izleyerek bu türden insan uzlaşımlarını, endişe ve kaygılan, saman gibi üfleyip bir kenara atan türün genius'u tarafından yukandaki gibi kolayca bertaraf edilir ve hükümsüz kılınırlar. Aynı derin nedenlerle, aşk tutkusunun amaçlarının söz konusu olduğu yerlerde, her tehlike büyük bir istekle göze alınır ve en ödlek kişi bile aslan kesilir. Sahne oyunlarında ve romanlarda da, aşk ilişkileri, yani türün çıkarları uğruna mücadele eden genç insanların, bireyin rahat ve iyi hayat sürmesi derdinde olan yaşlılar karşısında zafer kazanışını, mutlu bir ilgi ve paylaşımla seyrederiz. Çünkü, nasıl ki tür bireyden çok daha önemliyse, sevenlerin mücadele ve çabalan da bize, bunlara direnç gösteren her şeyden çok daha önemli, yüce ve bu nedenle de adil ve haklı görünür. Buna bağlı olarak hemen bütün komedilerin temel tema'sı, türün genius'unun, oyundaki bireylerin çıkarlarına ters düşen ve bu yüzden de bireyin mutluluğunu tehlikeye atma olasılığı bulunan türün amaçlarıyla birlikte ortaya çıkmasıdır. Kuralda tür, bu çıkarları kabul ettirir; bu çıkarlar,

edebiyatın adaleti doğrultusunda seyirciyi memnun eder; çünkü seyirci, türün amaçlarının, bireyinkilerden çok daha önce gittiğini hisseder. Bu nedenle de, oyunununun sonunda, zafer tacını giymiş sevgililerle birlikte, kendi mutluluklarının temellerini attıkları sanısını paylaşarak oyunu terk eder; oysa aslında ihtiyatlı, kaygılı yaşlıların iradesine (isteklerine) karşı direnerek türün esenliğine kurban verdikleri bir mutluluktur bu; kimi norm dışı komedilerde, durumu tamamen ters çevirerek, bireylerin mutluluğunu türün amaçlarının aleyhine dayatma girişimleri yapılmıştır; Tam da bu oyunlarda seyirci, türün genius'unun çektiği acıyı hisseder ve bu acı pahasına bireyin güvenceye alınan avantajları onu teselli etmez. Buna örnek olarak birkaç çok tanınmış, küçük parça aklıma geliyor: *La reine de 16* ans ve Le mariage *de raison.* (On altısında Kraliçe ve Aklın Evliliği). Aşk serüvenli tragedyalarda çoğunlukla türün amaçlan boşa çıkartılarak, türün aleti olmuş sevgililer de mahvolup giderler. Örneğin *Romeo ve Juliet*'te, *Tankred'te, Don Karlos*'ta, *Wallenstein*'da, *Messina'lı Gelin*'de vb.

Bir insanın âşık olması, çoğu zaman komik, kimileyin de trajik olaylara yol açar. Her ikisinin nedeni de, (âşık erkeğin) türün ruhunun eline geçmiş, onun hâkimiyeti altına girmiş olması ve artık kendine ait olmamasıdır. Bu yüzden de eylemleri, bireyin çıkarlarına aykırı düşer. Âşıklığın daha üst derecelerinde, erkeğin düşüncelerine öylesine şiirsel ve de yüce bir renk, hatta transzendental ve hiper

fiziksel (doğaüstü) yön veren, böylelikle de âşığın kendi alabildiğine fiziksel amaçlarını tamamen gözden kaçırmış gibi görünmesine yol açan durum, aslında dertleri ve işleri, o sadece sıradan bireysel olan bütün dert ve işlerden ölçülmeyecek kadar önemli olan türün ruhunun, onun ruhunu doldurmuş olmasıdır; böylelikle, türün ruhunun onu özel görevlendirmesiyle, sınırsız, sonsuz uzunluktaki bir gelecek kuşağın varoluşu, türün, sadece ve sadece baba olarak bu sevgiliden ve anne olarak onun sevgilisinden alabileceği bu bireysel ve enikonu belirlenmiş yapısal nitelikler ve vasıflar üzerinde temellenir; öte yandan, yaşama iradesinin nesneleşmesi, bu varlığı apaçık talep etmedikçe, böyle bir varoluş ortaya çıkamayacaktır. Böylesine transzendental önemde işlerle uğraştığı duygusu, âşığı dünyevi her şeyin öylesine yükseğine, hatta kendi üzerine yükselten ve onun alabildiğine fiziksel arzularına, aşkın, en sıradan insanın hayatında bile şiirsel bir öyküye dönüşebileceği kadar hiper fiziksel bir kıyafet giydiren şeydir; bu son durumda olay gülünç bir görünüme bile bürünür. Türün içinde kendini nesneleştiren iradenin buyruğu, âşığın bilincinde, erkek bakımından bu belli dişi birey ile birleşmede bulunacak sonsuz bir mutluluğun önceden duyulması maskesi altında temsil eder kendini. Âşıklığın en üst derecelerinde bu hayal öylesine ışıldar yaymaya başlar ki, sevgilinin elde edilememesi durumunda hayat bütün cazibesini kaybeder ve öylesine üzüntü dolu, bomboş, tat vermez bir görünüme bürünür ki, ya-

şamaya duyulan tiksinti, ölümün korkularına bile baskın gelebilir, bu yüzden de bayat, kimileyin insanın kendi isteğiyle kısaltılabilir. Böyle bir insanın iradesi, türün iradesinin girdabına kapılmıştır; ya da türün iradesi, bireyin üzerinde öylesine bir ağırlık kazanmıştır ki, türün temsilcisi olma biçimindeki birinci özelliği yerine getiremezse, İkincisinde de etkili olmaya tenezzül etmez. Birey burada, türün iradesinin belli bir nesne üzerinde yoğunlaşmış, sonsuz özlemine dayanamayacak kadar zayıf bir kaptır. Bu nedenle bu durumun sonu intihardır; kimileyin de sevgililerin ikisinin birden intiharıdır; yeter ki doğa, hayatı kurtarmak için örtüsüyle o umutsuz durumun bilincini sarıp saran deliliğin ortaya çıkmasını sağlasın. Bu türden birçok olayla yukarıda anlatılanların gerçekliğinin kanıtlanmadığı tek bir yıl geçmez.

Gelgelelim sadece, o doyuma ulaşmamış aşk tutkusu kimileyin trajik bir sona dayanmakla kalmaz, çoğu zaman doyuma ulaşmış tutku da, mutluluk yerine mutsuzluğa (ölüme) götürür. Çünkü böyle bir tutkunun talepleri, taraflardan birinin kişisel iyiliği ve rahatıyla çoğunlukla öyle fazla çatışırlar ki, bu talepler, kişinin öteki ilişkileriyle bağdaşmayarak bu ilişkiler üzerine kurulu hayat planlarını alt üst edip bu rahatı yok ederler. Evet, aşk çoğu zaman, cinsel ilişki bir yana bırakılacak olursa, sevenin kin duyabileceği, küçümseyebileceği, hatta tiksinebileceği kişilere sararak, sadece dış ilişkilerle değil, sevenin kendi bireyselliğiyle de çelişkiye düşer. Ne var ki türün

iradesi bireyin iradesi ile karşılaştırıldığında o kadar kudretlidir ki, seven kişi, kendisine ters gelen bütün özelliklere gözünü kapayabilir; her şeyi görmezlikten gelir; her şeyi bilmezlikten gelir ve kendisini tutkusunun nesnesine sonsuza kadar bağlar. Türün isteği yerine gelir gelmez (irade gerçekleşir gerçekleşmez) kaybolup giden ve geride nefret edilen bir hayat arkadaşı bırakan o vehim, o kuruntu öylesine gözlerini kamaştırıp görmezleştirir onun. Çoğu zaman, üstün niteliklere sahip, aklı başında, mükemmel erkekleri canavarlara ve iblis kadınlara bağlanmış görüp böyle bir seçimi nasıl olup da yapmış olduklarını kavrayamayışımızı sadece böyle açıklayabiliriz. Eskiler bu yüzden, "aşkın gözü kördür" demişlerdir. Evet, âşık biri, karısının katlanılmaz kaprislerini ve karakter bozukluklarım, apaçık fark edebilir ve bunlar ona çok acı verebilir; ama gene de onu korkutup caydırmazlar:

Sormuyorum, aldırmıyorum buna,
Yüreğinde suçlu musun diye;
Biliyorum, seni sevdiğimi
Ne olursan ol. (Shakespeare, Cymb., III, 5)

Çünkü vehim, kuruntu ona aradığı şey sanki kendi şeyiymiş yanılmasını verse de, o aslında kendi davasının değil, meydana gelmesi gereken üçüncü birinin peşindedir. Ama işte tam da her şeye büyüklük damgasını vuran bu kendinin olmayan şeyi arama durumu, tutkulu sevdaya da yücelik görünümü sunar ve onu edebiyatın değerli, yüce nesnesi kılar. Ve nihayet cinsel sevgi, nesnesine

karşı en uç nefretle de bağdaşır. Bu nedenle daha önce Platon, bu sevgiyi, kurtların kuzulara duydukları sevgi ile karşılaştırmıştır. *(Phaidros,* 241 D). Anlayacağınız, tutkuyla seven biri, bütün çabalarına ve yalvarıp yakarmalarına rağmen, hiçbir koşulda karşılık bulamazsa bu durum ortaya çıkar:

Onu seviyor ve ondan nefret ediyorum. (Shakespeare, Cymh. III, 5.)

Bu durumda sevilene karşı tırmanan nefret, zaman zaman, erkeğin onu öldürdükten sonra kendini de öldürmesine kadar gidebilir. Bu türden birkaç örnek her yıl tekrarlanır: Bunları İngiliz ve Fransız gazetelerinde bulabilirsiniz. Bu nedenle Goethe'nin şu dizeleri çok yerindedir:

Reddedilen, hor görülen bütün aşklar! Cehennem kaçkını insanın yanında!
Neyin kızdırdığını bilmek isterdim ki beni, lanet edeyim! (Faust 1, 280)

Gerçekten de bir âşık, sevgilisinin soğukluğunu ve onun, kendi acısından beslenen kibirinin, şımarıklığının ona haz vermesini gaddarlık olarak tanımlarsa bu bir abartma olmaz. Çünkü kendisi, böceklerin içgüdülerine çok yakın olan ve onu, bütün mantıklı nedenlere aykırı davranarak kendi amacını kayıtsız şartsız gerçekleştirmeye ve başka her şeyi bir yana bırakmaya zorlayan bir dürtünün etkisi altında bulunmaktadır. Bundan kurtulmaz o. Tatmin edilmemiş sevme itkisini, bir zincir,ayaktaki bir demir blok gibi,

ömür boyu sürüklemek durumunda kalmış olan ve ıssız ormanlarda iniltilerim, yakınmalarını ortaya döken birden fazla Petrarka bulunmaktadır. Gelgelelim sadece o tek bir Petrarka'nın içinde şairlik yeteneği yatmaktadır; dolayısıyla Goethe'nin şu güzel dizeleri o'nun için de geçerlidir:

Ve insan büyük acılar içinde sustuğunda

Verdi bir Tanrı bana, nasıl acı çektiğimi söyleme gücü. (Tasso, V, 5.)

Gerçekte türün genius'u, bireylerin onları koruyan dehasına karşı her yerde bir savaş sürdürür; onların izleyicisi ve düşmanıdır; kendi amaçlarım hâkim kılmak için her an kişisel mutluluğu acımasızca mahvetmeye hazırdır; evet hatta kimileyin bütün bir ulusun refahı ve iyiliği bile onun kaprislerinin, keyfi huylarının kurbanı olmuştur: Böyle bir örneği bize Shakespeare *Henry VI.,* BI. 3, sahne 2 ve 3'te verir. Bütün bunların temelinde, içinde varlığımızın (özümüzün) köklerinin yattığı türün, üzerimizde bireyinkinden daha önce gelen ve zamanca daha eski bir hakka sahip olması olgusu yatmaktadır; bu nedenle onun davası bireyinkinden önce gelir. Bu duygular içinde eskiler, türün genius'unu Eros'da, çocukca görünümüne aldırış etmeksizin, düşmanca, gaddar ve bu nedenle de kötü nam salmış tanrıda, kaprisli, despot ama gene de tanrıların ve insanların efendisi olan bir kötü ruhta kişileştirdiler.

........(!)

Tu, deorum hominumque tyranne, Amor!

(Sen ki Eros, Tann'ya ve insana despotça hükmedersin. *Euripides, Andromeda*)

Öldürücü oku, körlüğü ve kanatları onun (cupido'nun/eros'un) ayrılmaz özellikleridirler. Körlük ve kanatlar, vefasızlığı anlatırlar: Vefasızlık, kuralda, tatminin sonucu olan hayal kırıklığıyla birlikte ortaya çıkar.

Tutku, sadece tür için değer taşıyan şeyi birey için de değerliymiş gibi gösterip onu kandıran bir vehme, bir kuruntuya dayanmış olduğu için, türün amacına ulaşmasının ardından, yanılsamanın ortadan kalkması şarttır. Bireyi eline geçirmiş olan türün ruhu, artık onu tekrar serbest bırakır. Tür ruhunun terk ettiği birey önceki (türe göre) sınırlı, yoksul haline geri döner ve öylesine büyük, yiğitçe ve sonsuz çabaların ardından, kendi hazzının payına, her cinsel tatminin ardından kalandan fazlasının düşmediğini şaşkınlık içinde görür. Umduğunun aksine, daha önce olduğundan daha fazla mutlu olmadığını, türün iradesinin aldattığı kimse olduğunu fark eder. Bu nedenle, kuralda mutlu bir Thesus, Ariadne'sini terk edecektir. *Petrarka'nın tutkusu tatmin edilseydi; o andan itibaren, tıpkı yumurta bıraktıktan sonraki kuş gibi, şarkısı susacaktı.*

Bu arada, şunu da belirtelim ki, benim aşk metafiziğim özellikle bu tutkuya kendilerini kaptırmış olanların istediği kadar hoşlarına gitmese ve akla dayalı bu incelemelere karşı hani ellerinden bir şey gelse de, benim ortaya çıkardığım bu hakikat, başka her şey-

den önce, insanları bu tutkuyu alt edebilme bakımından yetkinleştirecektir. (karşı çıkma girişimleri konusunda) eski oyuncuların şu özdeyişi geçerli olacaktır: *Ques res in se que consilium, neque modum hahet ullum, eam consilio regere non potes.* (Ne mantığı ne de ölçüsü olan şeyi, akıl ile yönlendiremezsin: *Terez, Eunuchus, V. 57-58)*

Aşka dayalı evlilikler, bireyin değil türün çıkarları uğruna gerçekleşirler. Gerçi taraflar kendi mutluluklarını arttırdıklarını sanırlar Oysa gerçek amaçlan, kendilerine yabancı bir amaçtır; bu amaç, sadece onların dünyaya getirmesi mümkün olan bir bireyi meydana getirmektir. Bu amaçla bir araya getirilen sevgililerin bundan böyle, ellerinden geldiği sürece geçinmeye çalışmaları gerekir.

Ne var ki bu birliktelik, o tutku halini alınış sevginin özü olan içgüdünün hizmetindeki vehim ve sanı üzerinden bir araya getirilmiş çift, çoğu zaman başka özellikleriyle olabilecek en uyumsuz vasıflan, yapısal özellikleri taşıyacaklardır. İşte bu uyumsuzluklar, zaten zorunlu olduğu için, onları bir araya getiren kuruntu ortadan kalkınca su yüzüne çıkarlar. Bu nedenle de aşk üzerine kurulmuş evlilikler kuralda mutsuzluklarla sonuçlanırlar: Çünkü onların sayesinde, gelecek kuşaklar, şimdikilerin pahasına özen görür, korunup bakılırlar. *Quien se casa por* amores, ha de vivir *con dolores* (Aşk nedeniyle evlenen, acılar çekerek yaşamak zorundadır.) der bir İspanyol atasözü. Anne babaların seçimiyle yapılan, rahat bir hayat için gerekli bağdaşırlıkları göz önün-

de tutan evlilikler, aşk evliliklerinin tersine bir durum gösterirler. Böyle bir evliliğin temelini oluştururken dikkate alınmış, değerlendirilmiş yanlar, ne türden olurlarsa olsunlar, en azından kendiliğinden ortadan kaybolamayacak gerçek, (vehmin, kuruntunun ürünü olmayan) yanlardır. Evlilikte dikkate alınmış bu yanlar sayesinde (iradenin ve türün amaçlarına aykırı olarak) şimdi de yaşayanların mutluluğu, ama elbette gelecektekilerin pahasına sağlanır; ne var ki bu mutluluk gene de sorunlu bir mutluluk olarak kalır. Evlenirken (iradenin içine yerleştirdiği) eğilimin tatminini göz önünde tutmak yerine, parayı dikkate almış erkek, türden çok, bireyin içinde yaşamaktadır; bu da doğruya tam karşı bu durumdur; bu nedenle de doğaya aykırı bir görünüm sunar ve belli bir küçümsenmeye, aşağılanmaya yol açar. Anne babasının tavsiyelerine ve öğütlerine kulak asmayarak zengince ve pek yaşlı olmayan bir erkeğin teklifini, bütün o rahatlık getirecek yanlara aldırış etmeden sadece içgüdüsel eğilimine göre seçimini yaparak geri çeviren bir kız, bireysel iyiliğini ve mutluluğunu türün uğruna feda etmektedir. İşte tam da bu nedenle belirli bir takdiri ondan esirgemememiz gerekir; çünkü anne baba, bireysel bencilliğin doğrultusunda kıza öğütler verirken, o, önemli olanı tercih etmiş ve doğanın amaçlarına uygun (daha doğrusu türün amaçlarına uygun) davranmıştır. Bütün bunların sonucunda ortaya çıkan görünüme bakacak olursak, bir evlilik yapıldığında, ya (sadece) bireyin ya da sadece türün

çıkarlarının bundan zarar görmesi gerekmektedir. Çoğunlukla da durum budur: Çünkü bireysel rahat ve refah ile tutkulu sevginin yan yana yol alması en ender görülür, şansa kalmış durumlardandır. İnsanların çoğunun fiziksel, ahlaksal ya da entelektüel bakımdan sefil vasıflara sahip olmalarının kısmi bir nedeni, evliliklerin katkısız (somut çıkarları kovalamadan, türün çıkarları doğrultusundaki) bir seçme ve eğilim sonucunda gerçekleşmek yerine, dikkate alınmış bütün o yüzeysel yanlara bakılarak ve rastlantısal koşullarla gerçekleşmiş olmasıdır, denebilir. Ancak bireysel rahat ve iyiliğin yanı sıra, iradenin/türün eğilimleri de belli bir ölçüye kadar göz önüne alınacak olursa, bu, türün genius'u ile aynı zamanda bir uzlaşma anlamına gelecektir. Bilindiği gibi, mutlu çiftler çok azdır; bunun nedeni, bizatihi evliliğin özünde, şimdiki kuşağın değil, gelecek kuşağın mutlu olmasına yönelik temel amacın yatmasıdır. Bu arada, şefkatli, seven ruhları da teselli etmek için şunu da ekleyelim ki, zaman zaman tutkulu cinsel sevgiye bambaşka kaynaktan gelen bir duygu da eşlik edebilir; anlayacağınız, bu duygu, çoğu zaman, asıl cinsel sevgi tatmin olmanın ardından sönüp gittikten sonra ortaya çıkan, inanışların, duyuşların ve düşüncelerin uyuşmasına dayalı gerçek dostluk duygusudur. Dostluk duygusu, genellikle her iki bireyin birbirini tamamlayan -ve meydana getirilecek ilerideki varlık bakımından dikkate alınmalarıyla cinsel sevginin doğuşuna yol açan- fiziksel, ahlaksal ve entelektüel özelliklerinin, bi-

reylerin birbirleriyle kurdukları ilişkilerde de birbirine zıt huy ve mizaç özellikleri ve manevi-zihinsel avantajlar olarak tamamlayıcı bağlar kurmalarından, böylelikle de her iki ruhun ahengini sağlamalarından kaynaklanır.

Burada ele alınıp değerlendirilen aşkın/sevginin bütün o metafiziği, benim metafiziğim ile de bağlantılıdır ve metafiziğe tuttuğu ışığın sonucu aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Cinsel dürtünün tatmini sırasında yapılan özenli, kılı kırk yaran ve tutkulu sevgiye kadar sayısız, basamaklar tırmanan seçme ve ayıklamanın, insanın, gelecek kuşağın özel kişisel, kurucu yapı özelliklerine yönelik çok ciddi bir katılımına dayandığını gördük. Bu alabildiğine ilginç katılım (insanın gelecek kuşak içindeki bu payı) önceki bölümlerde ortaya koyduğumuz iki hakikati doğrulamaktadır:

Birinci hakikat,o gelen soyda yaşamaya devam edecek olan, insanın "kendinde özünün” yıkılmaz, imha edilmez olduğu hakikatidir. Çünkü insan, gerçekte mutlak olarak geçici, yok edilebilir olsaydı ve gerçekte var olabilmiş ve ondan tamamen farklı bir soy, hemen onun ardındaki dönemde onu izleyebilseydi, şu canlı, hayat dolu ve gayretli, düşünüp taşınarak ve kasıtlı niyetlerle gerçekleştirilmeyip özümüzün (varlığımızın) en derin akımlarından ve dürtülerinden kaynaklanan bu katılım (pay), kökü kurutulmayacak, kalıcı bir katılım özelliği taşıyamaz ve insan üzerinde böylesine kudret sahibi olamazdı.

İkinci hakikat, İnsanın “kendinde özü”nün

bireyden çok, türde bulunduğu hakikatidir. Çünkü en uçucu eğilimden en ciddi tutkuya kadar bütün aşk serüvenlerinin kökünü oluşturan, türün kendine özgü kurucu yapı özelliklerine yönelik çıkar; aslında herkesin en yüce meselesi, davasıdır. Çünkü bu, başarılması ya da başarılamaması onu en derinden etkileyen bir davadır. Bu nedenle de tercihen ona gönül meselesi denir: Ayrıca (türün kurucu yapı özelliklerini koruma anlamındaki) bu çıkar, kendini güçlü ve kesin kararlı bir biçimde dile getirdiğinde, sadece insanın kendi kişiliğine yönelik olan çıkarların her biri onun gerisine konur; gerektiğinde de ona feda edilir. İnsan böylece, türün kendisi için bireyden daha önemli olduğunu ve bireyin değil de türün içinde dolayımsız yaşadığını kanıtlar. Bu tespitler geçerliyse, âşık kişi, niçin, biricik sevgilisinin gözünde, sadece ona bağımlıdır ve her türlü fedakârlığı yapmaya hazırdır? Çünkü, ötekini arzulayan, onu talep eden yan, onun ölümsüz yanıdır. Başka her türlü şeyi arzu eden ise onun ölümlü yanıdır. -O canlı, hayatiyet dolu, ya da ateşli, belli bir kadına yönelmiş arzu, özümüzün (varlığımızın) çekirdeğinin ve onun türün içindeki devamının imha edilemez olduğunun doğrudan bir teminatıdır. Ne var ki bu devamlılığı önemsiz, yetersiz bir şey saymanın kaynağı, -türün devamı dendiğinde, bize benzeyen, ama hiçbir şekilde bizimle özdeş olmayan- gelecekteki varlıklardan başka bir şey düşünememekte yatan bir yanılgıdır. Gene bunun da nedeni, dışa yönelmiş bilgiden hareket ederek, türün, iç varlığı-

nı ve özünü değil de, gözümüze görünen haliyle algılayıp kavradığımız o sadece dış biçimini göz önünde tutmaktır. Oysa tanı da bu iç varlık (öz), bilincimizin asıl çekirdeği olarak onun içinde bulunan şeydir, hatta bu nedenle de, bizzat bilincin kendisi olan ve "kendinde şey olarak" *principo individuation'**dan bağımsız halde, bütün bireylerin içinde, bunlar isterse aynı anda ya da art arda yaşasınlar, aslında aynı ve özdeş kalan şeydir.

İşte bu, yaşama iradesidir;yani hayatın ve hayatın devamlılığının şiddetle talep ettiği şeydir. Bu şey, bu nedenle, ölümden etkilenmez ve kesin, kati, hedefinden saptırılamaz olan şeydir. Ama ne var ki, andaki, şimdideki bu varolma halini, daha iyi bir duruma da taşıyamaz: Dolayısıyla (onun için) hayat denince, bu, bireylerin sürekli acı çekmeleri ve hep ölmeleri onun bakımından kesin ve değişmez bir durumdur. Onu bu durumdan kurtarmak, için yaşama iradesinin olumsuzlanması hakkı bizde saklıdır; bu olumsuzlama yoluyla bireysel irade, kendim türün soyundan koparır ve türün içindeki o varoluşu terk eder. Bunları yaptıktan sonra ona ne olacağını açıklayacak kavramlardan yoksunuz; evet, bu durama ilişkin bütün verilerden mahrumuz. Biz bu durumu sadece, yaşama iradesi olma özgürlüğüne sahip olan ve olmayan kişi (şey) olarak tanımlayabiliriz. Yaşama iradesine sahip olmama durumunu Budizm, Nirwana'nın sözleriyle tanımlar. Bu, salt bir durum

* Her iki kavram **için** de bkz.: *Schopenhauer Felsefesi,* Donkişot. 2003, Mart/Nisan.

olarak, bütün insan bilgisine kapalıdır. Bu son incelemelerin açısından hayatın kargaşası içine baktığımızda, herkesin bu ıstırap içindeki bireysel varlığı, kısa bir zaman dilimi için koruyup ayakta tutmanın ötesinde bir şey ummaya haklan olmadan, hayatın zaruret ve dertleriyle, sıkıntılarıyla boğuşup durduğunu, sonu gelmez ihtiyaçları karşılamak ve çeşitli biçimdeki acıya karşı kendilerini savunma uğruna bütün güçlerini seferber ettiğini görüyoruz.

Ama, bu arada o kargaşa ve gürültünün içinde, iki sevgilinin bakışlarının birbirleriyle özlem içinde buluştuklarını görüyoruz:

İyi de, niçin böylesine gizlice, endişe ve korku dolu böylesine kaçamak? Çünkü bu sevgililer, (katkıları olmaksızın) çok geçmeden sona erecek olan bütün o dert ve sıkıntının, onca eziyet ve meşakkatin kendi benzerlerinin daha önce yaptıkları gibi, sona ermesini önleyip aynı haliyle devam ettirmeye uğraşan hainlerdir.

IV

“Bu kadar utanmadan söylemeye cesaret ettin. Böyle bir söz ve cezadan kurtulacağını mı sanıyorsun?”

“...cezadan kurtuldum; çünkü hakikat tanığımdır. ”

Sophokles, Ödipus, rex, 354.

Daha önceki metinde *paderastie* (oğlan sevme; oğlancılık; homoseksüellik) konusuna şöyle bir değinmiş ve onu, yolu saptırılmış içgüdü olarak tanımlamıştım. Kitabımın (*İrade ve Tasarım Olarak Dünya*) ikinci basımını hazırlarken bu kadarı bana yeterli görünmüştü. O günden bu yana bu yol şaşırtma üzerinde kala yormak paderastie konusunda ilginç bir sorunu ve bu sorunun çözümünü keşfetmeme yol açtı. Bu sorun ve çözüm, önceki dört bölümün bilinmesi önkoşuluna dayanmakla birlikte, o bölümlere de ışık tutacaktır, yani hem onların bir tamamlayıcısı hem de orada ortaya atılmış ilkesel görüşlerin bir kanıtı olacaktır.

Kendi başına (deneyimsel, reel dünyanın dışında salt olgu olarak) ele alındığında, paderastie sadece doğaya aykırı olmakla kalmayıp aynı zamanda tiksinti uyandırıcı, iğrenç

bir çirkinlik, tamamen sapkınlaşmış, yolundan çıkmış ve yozlaşmış bir insan doğasının günün birinde içine düşebileceği ve olsa olsa, alabildiğine ender, tek tük durumlarda tekrarlanabilecek bir eylem ve davranış biçimidir. Ne var ki dönüp tecrübelerin bize öğrettiğine bakarsak; orada bu söylediğimizin tam tersini buluruz: Anlayacağınız, iğrençliğine, tiksindiriciliğine rağmen bu ayıbın, her zaman ve dünyanın her yerinde moda olduğunu ve oldukça yaygın uygulandığını görüyoruz. Herkesin bildiği gibi, *oğlancılık* Romalılarda ve Yunanlılarda çok yaygındı ve hiç utanmadan, çekinmeden resmen kabul ediliyor ve sürdürülüyordu. Bu konuda bütün eski yazarlar, yeterinden fazla kanıt sunmaktadırlar. Özellikle yazarlar ve ozanlar bu işe bol bol bulaşmışlardır: O iffetli Virgil bile bir istisna oluşturmamaktadır: (Ecl.2) Bu yüzden Mainad'ların parçaladığı Orpheus ve Thamyris gibi eski çağ ozanlarının hatta tanrıların bile bu özelliklerine ilişkin şiirler yazılmıştır. Aynı şekilde filozoflar da kadın aşkından çok oğlanlara olan aşklardan söz ederler: Hele Platon ve bu bilgeyi göklere çıkaran Stoacılar, neredeyse başka bir aşk tanımaz gibidirler: Hatta Platon Şölende* Sokrates'in, ona kendisini sunan Alkibiades'i geri çevirişini örneksiz bir yiğitlik olarak tanımlar. Xenophon'unun anılarında Sokrates paderastie'den yadırganması, yerilmesi gerekmeyen, hatta övgü hak eden bir şey olarak söz eder. *(Stob. Flor. Vol. I,p. 57.)* Sokrates'in bizzat aşkın teh-

* Bkz. *Şölen*, Bordo-Siyah Yayınları, Nisan-Mayıs 2003.

likelerinden söz ettiği *Hatıralarda, (lib. I, cap. 3 par.* S) oğlancılığa öylesine bir önem atfeder ki, insan, ortalıkta kadın bulunmadığını düşünmeden edemez. Aristoteles de (pot. *II,* 9) paderastie'den çok olağan bir şeymiş gibi söz eder, Kelt'lerde bu ilişkinin resmen kabul gördüğünü, Girit'te, aşırı nüfusa karşı bir önlem olarak yasalarca korunduğunu anlatır (c *10)* ve lejislatör (yasa yapıcı) Philolaos'un erkeklere düşkünlüğünü vb. örnek verir. Cicero, işi daha ileriye götürüp şöyle der: *Apud Graecos opprobrio fuit adolescentibus, si amatores non haherent.* (Yunanlılarda, delikanlıların erkek sevgililerinin olmaması, ayıp sayılıyordu; *de república, IV, 3,3.)* Bilgili okurlar için burada hiçbir kanıta gerek bulunmamaktadır: Onlar, benzer yüzlerce olayı hatırlayacaklardır: Çünkü eski insanlarda bu ilişkiden geçilmemektedir. Ama en ilkel toplumlarda, Galliler'de bile bu ayıp çok yaygındı. Asya'ya yüzümüzü dönecek olursak, dünyanın bu bölgesindeki bütün ülkelerin, en eski çağlardan başlayarak çağımıza kadar öyle büyük sorunlara hiç de yol açmadan, bu ayıpla dolup taştığını görürüz. Şairlerini kadın aşkından çok, oğlanlara duydukları aşkla tanıdığımız İslam toplumları kadar Hint, Çin halkları da bu konuda hiç geri kalmazlar. Ünlü ozan Sadi'nin *Gülistan* kitabı sadece bu türden sevdadan söz eder. İbrani'lere de yabancı değildi bu ayıp, çünkü hem *Tevrat'*ta hem de *Incil'de* bu ilişkiye günah sayılan ve ceza gerektiren bir ilişki olarak değinilir. Nihayet Hıristiyan Avrupa'da din, yasa ve ka-

musal düşünce, olanca güçleriyle bu ayıba karşı mücadele etmek zorunda kalmışlardır: Ortaçağ'da bu ilişkiye her yerde ölüm cezası verilmekteydi; Fransa'da hâlâ 16. yüzyılda bile oğlancılığın cezası odun yığınları üzerinde yakılmaktı ve İngiltere'de bu yüzyılın ilk üçte birlik döneminde ölüm cezası amansız bir şekilde uygulanmaktaydı. Şimdi ise artık ömür boyu hapis cezası veriliyor. Anlayacağınız, bu ayıbın önünü almak için böylesine sert önlemler almak kaçınılmaz olmuştur; hani bu önlemler büyük ölçüde işe yaramışlarsa da, bu ilişkinin kökünü kazımayı başaramamışlardır; bu ayıp, en derin sırrın örtüsü altında, her zaman her yerde, her ülkede her kast ve zümrenin içinde sessizce dolaşıp durmakta ve en umulmadık yerde, ansızın ortaya çıkmaktadır. Geçmiş, en eski yüzyıllarda da, bütün o ölüm cezalarına rağmen, durum bundan farklı olmamıştı: Söz konusu ilişkiye yönelik o çağların bütün dönemlerindeki yazılarda bulduğumuz değinmeler ve ona yapılan atıf ve imalar bunu kanıtlamaktadır. Bütün bunları göz önüne alıp ne anlama geldiklerim enikonu düşünecek olursak, paderastie'nin her zaman ve her yerde, bizim onu daha önceki bölümde, kendi başına bir olgu, yani a priori kabul ederek ele aldığımız tarzdan hiç de öyle uzak olmayan bir şekilde, (düşündüğümüz nedenler doğrultusunda) ortaya çıktığını görüyoruz. Anlayacağınız, bu işin o büyük yaygınlığı ve genelliği ve kökünün kazınmasına gösterdiği inatçı direnç, herhangi bir şekilde insan doğasının kendisinden doğup

ortaya çıktığını ispat etmektedir; çünkü sadece böyle bir temelde her zaman ve (gerekli olduğunda) hiç gecikmeden,

Naturam expeilas furca, tarnen usqric rceiirrct (doğayı isterseniz tırmıkla sürüp atın, gene de geri gelir. *Horoz, Epistu/ae, 1, 10, 24)*

tespitini haldi çıkarmak için ortaya çıkar. Dolayısıyla da, dürüst olmak istiyorsak, bu çıkarsamamızı (onun insan doğasında temellendiği görüşümüzü) bir yana atamayız. Aslında bu olguyu görmezlikten gelmek, paderastie ayıbına sayıp sövmekle işi geçiştirmek, işin kolayına kaçmak olur; ama bu, benim sorunlarla baş etme tarzım değildir; her yerde doğruyu ve hakikati araştırmak ve şeylerin temel nedenlerine inmek biçimindeki doğuştan mesleğimin ilkelerine burada da sadık kalarak, öncelikle, kendini gösteren ve açıklanması gereken fenomeni (vakayı) bu açıklamadan çıkacak kaçınılmaz sonuçlarıyla birlikte fark ve kabul ediyorum. Ne var ki böylesine, temelden doğaya aykırı, hatta doğanın o en önemli ve en temel ihtiyaçlarına uygun düşen çözümüne tam karşıdan etkiyen bir şeyin bizzat doğanın kendisinden doğup ortaya çıkmış olduğu görüşü, öylesine işitilmemiş bir paradoks oluşturmaktadır ki, bu paradoksun izahı, şimdi her şeye rağmen onun temelinde yatan doğa sırrının üstünü açarak çözeceğim çok zor bir sorun olarak kendini göstermektedir.

Düşüncelerimin çıkış noktasında Aristoteles'in *Politika, VII,* 16'daki bir görüşü ba-

na destek olabilir. Aristoteles orada şöyle bir tespitte bulunup çok genç insanların, kötü, zayıf, kusurlu ve bücür kalan çocuklar doğurduğunu söylüyor; ayrıca, aynı şeyin, yaşlı erkeklerin döllerinde de ortaya çıktığını ileri sürüyor... *nam, ut juniorum, ita et grandiorum natu foetus inchoatis atque imperfectis corporibus mentibusque nascuntur: Eorum vero, qui senio confecti sunt, suboles infirma et imbecilla est.* (Çünkü çok yaşlı ve çok genç anne babaların çocukları gerek bedene gerekse zekâya yetersiz [tamamlanmadan] ulaşırlar; ihtiyarların çocukları ise, hasta, embesildirler.)

Aristoteles'in burada her bir genç ve yaşlı insan bakımından kural olarak gördüğü şeyi Stobaos, peripatetik* felsefede toplumsal yasa olarak ortaya koyar... *opertet, corporum roboris et perfectionis causa, nec juniores justo, nec seniores matrimonio jungi, quia circa utramque aetatem proles fieret imbecillis et imperfecta... Ecl, eth., L. II, c. 7 in fine.* (Bedenin kuvvetli ve kusursuz olması [kaygısını kollamak istiyorsak] ne öyle çok genç ne de öyle çok yaşlı insanlar evlenmelidirler; çünkü hayatın bu her iki döneminde de, sadece yetersizliğe, kusura yol açılır ve sonuçta sadece embesiller, zayıf, hasta kimseler doğacaktır.)

Bu nedenle Aristoteles, 54 yaşına basmış birinin artık çocuk yapmaması gerektiğini söylerken, sevişmeyi sağlık nedenlerinden ötürü ya da başka bir nedene bağlı olarak sürdürmekten yanadır. Bunun nasıl üstesinden gelineceğini söylemez: Ama düşüncesini

*** Aristoteles'in öğrencilerinin felsefesi.**

izleyecek olursak, bu yaşlardaki insanların çocuklarının kürtajla alınması gerektiğini ileri sürdüğünü kabul edebiliriz; çünkü bu düşüncelerinden birkaç sayfa önce böyle bir tavsiyesi vardır.

Doğaya gelince o, Aristoteles'in talimatının temelinde yatan olguyu inkâr edemez, ama onu ortadan da kaldıramaz. Çünkü *natura nonfacit saltus* (doğa sıçrama yapmaz) ilkesi doğrultusunda erkeğin tohum üretmesini aniden durduramaz; işte bu bağlamda da, o yavaş yavaş yaşlanıp ölme durumunda olduğu gibi, ağır ağır ilerleyen ve sadece zayıf, çelimsiz, tıknaz, hastalıklı, kırk dertten muzdarip, sefil ve kısa ömürlü insanların dünyaya gelebileceği bir deteriation (kötüleşme/bozulma) sürecini hayata geçirir. Doğa bunu gerçekten de çok sık yapar: Geç yaşlarda dünyaya getirilmiş çocuklar çoğunlukla erken ölüp giderler; olgun yaşlara çok ender ulaşırlar ve bu insanların çocukları da, tıpkı onlar gibi, hastalıklı, dayanıksız, zayıftırlar; gittikçe ilerleyen yaşla birlikte yapılan çocuklar için söylenen şeyler, olgunlaşmamış insanların çocukları için de geçerlidir.

Gelgelelim doğanın yüreğinde, türün ve onun en sahici, en hakiki tipinin korunup hayatta tutulmasından daha büyük bir istek bulunmamaktadır: Bu amacın araçları da, kurucu yapı özellikleri çok iyi olan, becerildi, gayretli, faal, güçlü bireylerdir: Sadece böyle bireyler ister doğa. Evet, daha önceki bölümlerde de incelediğimiz ve ele aldığımız gibi, doğa, bireyleri aslında sırf araç olarak kullanır;

amacı ise sadece türdür, insan cinsidir. Böyle olunca da, çok genç ve çok yaşlı insanların çocuklarının söz konusu olduğu yerde, doğanın, kendi yasaları ve amaçlan bakımından, müşkül, can sıkıcı bir noktaya gelip dayanmış olduğunu ve gerçekten sıkıntıya düştüğünü görüyoruz. Doğa, özü ve karakteri gereği, Aristoteles'in ima ettiği şiddet uygulama (kürtaj) yoluna gidemeyeceği ve kendisine yabancı bir keyfiliğe bağlı yol gösterici araçlara kesinlikle baş vuramayacağı gibi, insanların deneyimden çıkardıkları derslere bakarak çok erken ve çok geç yaştaki çocuk yapmaların olumsuzluklarını fark edip mantıklı düşünme sonucunda haz ve zevklerine gem vuracaklarını da hesaba katıp buna güvenemez. Demek ki doğa, böylesine önemli bir meselede, bu her iki çareye de bel bağlayamaz.

Böyle olunca da iki kötüden daha az kötü olanını seçmekten başka çaresi kalmaz. Bunu hayata geçirebilmek için ise, en sevdiği aletini, önceki bölümlerde gösterdiğimiz gibi, üreme denen o çok önemli işi her yerde yönetip yönlendiren ve bunu yaparken ilginç, tuhaf yanılsamalar, vehimler yaratan içgüdüyü, burada da kendi çıkarları doğrultusunda kullanmak zorunda kalır; ama içgüdüyü burada devreye sokarken, onu yanlış yola sevk etmeden de edemez. *Çünkü doğa sadece fiziksel olanı bilir ve tanır, ahlaki olanı değil: Hatta kendisi ile ahlak arasında tayin edici bir uzlaşmaz çelişki bulunmaktadır.* Bireyin korunup hayatta tutulması, ama özellikle türün, mümkün olan en kusursuz haliyle korunma-

sı, onun biricik amacı ve hedefidir. Gerçi fiziksel bakımdan da paderastie -(doğanın kötüyü önleme amacı doğrultusunda)- baştan çıkartılan genç delikanlılar, oğlanlar için dezavantajdır; ama bu durum, doğanın iki kötüden daha az kötü olanını seçmesini engelleyecek kadar büyük değildir; doğa da bu kötüyü seçerek çok daha büyük bir belayı, türün depravasionu'nu, yani yozlaşmasını daha baştan önlemeye ve buna bağlı, gittikçe artabilecek mutsuzlukları önlemeye yönelir.

Doğanın bu ihtiyatı, aldığı bu tedbir doğrultusunda, aşağı yukarı Aristoteles'in sözünü ettiği yaşlarda, kuralda bir oğlancılık eğilimi sessizce ve ağır ağır ortaya çıkmaya başlar; güçlü, kuvvetli, sağlıklı çocuklar üretme yeteneğinin azalması oranında da belirginleşip tayin edici bir hal alır. İşte doğa, çözümü böyle düzenler. Ne var ki, ortaya çıkan bu eğilim ile onun gerçekleştirilmesi anlamındaki ayıba kadar daha epey bir yol bulunmaktadır. Gerçi eski Yunanistan ve Roma'da, hatta bütün Asya ülkelerinde olduğu gibi, bu eğilime kararlı bir engel gösterilmediğinde, örneklerin birbirini kopya etmeleri ve birbirlerinden cesaretlenmeleri sonucunda, iş kolayca ayıba, rezilliğe varabilir ve bunun sonucunda da büyük bir yaygınlık gösterebilir. Buna karşılık Avrupa'da bu eğilimin karşısında gerek din ve ahlak, gerek yasa, gerekse de evlilik gibi öylesine güçlü motifler dikilmekte, dolayısıyla insan bunun daha düşüncesi karşısında öylesine ürperip gerilemektedir ki, bu eğilimi gösteren, diyelim ki üç yüz kişiden en

fazla birisi, bu eğilimine karşı koyamayacak kadar zayıf ve basiretsiz davranabilmektedir; bu eğilim ancak bir yanda kanın soğuduğu ve cinsel dürtünün etkisinin zaten iyiden iyiye azaldığı, öte yandan da bu dürtü yaşlı kişinin olgunlaşmış aklında, tecrübelerden demlenmiş basiret ve dirayetliliğinde ve birçok kez sınanmış ahlaki duruşunda güçlü bir rakip ile karşı karşıya geldiği için, yalnızca aileden kötü bir karakteri olan biri, bu eğilime teslim olacaktır. Bu arada doğa, kovaladığı amaca, bu eğilimin kadınlara karşı gittikçe artarak isteksizliğe ve nihayet kadınlardan iğrenmeye kadar varan bir kayıtsızlığı da beraberinde getirmesiyle ulaşır.

Bu durumda, erkeğin üreme gücü azaldıkça, bu gücün doğaya aykırı yönünün daha da belirginleşmesiyle doğanın asıl amacına ulaşması o kadar kesinleşir. Buna uygun olarak, paderastie'nin genellikle yaşlı insanların bir ayıbı ve utancı olduğunu görüyoruz. Eninde sonunda kamusal bir skandala yol açanlar sadece bu yaşlı insanlardır. Paderastie, normal erkeklik dönemine aykırı düşen, hatta akıl almaz bir eğilimdir. Hani arada sırada ortaya bir istisna çıksa da, bunun, üreme gücündeki tesadüfi ve çok erken ortaya çıkmış, kötü evlatlar dünyaya getirilmesine yol açabilecek, dolayısıyla da bunu önlemek için doğanın bu saptırma yoluna gittiği bir gerilemenin sonucu olabileceğini sanıyorum; İşte bu yüzden büyük kentlerde ne yazık ki pek de ender olmayan homoseksüeller hemen hep yaşlılara göz kırpıp taleplerini onlara yö-

neltirlerken, hiçbir zaman gücünün doruğunda olan kişilere ya da gençlere iltifat etmemektedirler. Hani, örneklerin ve alışkanlıkların ara sıra bu kuralın istisnalarını ortaya. koymuş olabilecekleri eski Yunan'da, yazarlarda, özellikle filozoflarda, adıyla söyleyecek olursak Platon ve Aristoteles'te, kuralda oğlanlara âşık olanların belirgin bir biçimde yaşlı kimseler olarak anlatıldığını görürüz. Bu bağlamda Plutrach'ın *Liher* Amatorius'undaki, C. 5, bir yer ilginçtir... *Puerım amor, qui, quum tarde in vita et intempestive, quasi spurios et occultus, exstitisset, germanum et natu majorem amorem expcillit.* (Oğlan sevgisi geç dönemde ortaya çıkar; hayatın baharının ardından; sahici olmayan, karanlık bir sevgi sahici, asıl olanı yerinden sürüp atar.)

Tanrılar arasında bile Mars'ın, Appolo, Backhus ve Merkür'ün değil de sadece yaşlı olanların, Zeus ile Herakles'in erkek sevgilileri olduğunu görüyoruz.

Ayrıca şark'ta çokeşlilik sonucu ortaya çıkan kadın kıtlığında, ara sıra bu kuralın zorunlu istisnaları ortaya çıkabilmektedir; aynı şey Kaliforniya vb. gibi, daha yeni olan kolonilerde de görülmektedir.

Bu bağlamda bir de şu var ki, olgunlaşmamış sperma, aynen yaşlılık döneminde, yaşlılıktan ötürü gerileyip zayıflamış sperma gibi sadece güçsüz, bozuk ve şanssız evlatlar meydana getirebileceği için, (güçsüz spermanın genç taşıyıcısı) delikanlılar arasında da bu türden bir erotik eğilime sıkça rastlanır; ne var ki, yukarıda saydığımız motiflerden

başka, gençliğin masumiyeti, saflığı ve temizliği, vicdaniliği ve utangaçlığı bu eğilime karşı kayacakları için, bu eğilim ancak çok ender hallerde bir ayıba, rezilliğe kadar varabilir.

Burada anlatılanlardan çıkartılacak sonuca bakacak olursak, incelediğimiz ayıbın, doğanın amaç ve hedeflerine, hem de en önemli ve kendisi için en can alıcı hedeflerine tam da karşı yönden engel olmaya çalışır gibi görünse de; gerçekte, hani dolaylı yoldan da olsa, daha büyük belaları önlemek bakımından, tam bu amaç ve hedeflerin hizmetinde olduğu görülmektedir. Çünkü karşımızda tür için bir tehlike oluşturma tehdidi içeren bir yandaki yavaş yavaş yok olmaya yüz tutmuş üreme gücü ile öte yandaki henüz olgunlaşmamış üreme gücünün bir fenomeni bulunmaktadır. Ve bu iki üreme gücünün ahlaki nedenlerden ötürü faaliyetlerine bir süre ara vermeleri umulabilir; ama işte böyle bir olasılığı hesaba katmamız mümkün değildir; çünkü doğa işini sürdürürken asıl ahlaksal olanı işin içine katmaz. Bunun üzerine, kendi yasaları doğrultusunda köşeye sıkışan doğa, yukarıda söylediğimiz gibi, iki kötüden daha büyük olanından kaçabilmek için içgüdüyü ters yöne sevk ederek, kendine bir çıkış yolu açar; bir tür savaş hilesine, işini kolaylaştıracak bir kurnazlığa baş vurur. Çünkü gitgide, sonunda bütün bir türü yozlaştırabilecek talihsiz evlatların önüne geçmek gibi önemli bir hedefi göz önünde tutmaktadır ve bunu yaparken, gördüğümüz gibi, araç ve yolların seçiminde hiç de insafı yoktur. Burada ona yo-

lunu, yordamını gösteren tin (zekâ, akıl), daha önce başka bir bölümde belirttiğimiz gibi, örümcekleri, kendi yavrularını sokarak öldürmeye sevk eden tin ile aynıdır: Çünkü doğa her iki durumda da daha kötüsünden kurtulmak için kötü olana sarılmaktadır. Olabilecek en yıkıcı sonuçlarını önlemek için cinsel dürtüyü yanıltıp yanlış yola yönlendirmektedir.

Bu bölümde niyetim en başta yukarıda anlattığımız, dikkat çekici sorunu çözmekti: Ardından da, önceki dört bölümde ayrıntılarıyla geliştirdiğim, cinsler arasındaki bütün sevgilerde, cinsel dürtünün dizginleri elinde tuttuğu ve doğa için türün selameti ve çıkarları her şeyden önce geldiğinden yanılsamalar ürettiği ve bu ilkenin burada cinsel dürtünün sözünü ettiğimiz itici sapmaları ve yozlaşmaları durumunda da geçerliliğini koruduğu biçimindeki öğretimi doğrulamaktı. Bu sapmalar ve yozlaşmalar durumunda da, bunların nihai nedeni olarak, türün amaçlan kendilerini ele vermekteydiler, gerçi bu bağlamda doğa sadece koruyucu, önleyici bir yol izlediğinden bunlar negatif türden amaç ve hedeflerdi.

İşte bu nedenle bu inceleme, benim bütün o cinsler arası sevginin metafiziğine, dönerek ışık tutmaktadır. Ama asıl, burada anlattıklarımızla, bugüne kadar gizli kalmış olan ve ne kadar ender olursa da olsun, doğanın iç varlığına, özüne, ruhuna ve işleyişine yepyeni bir ışık tutan bir hakikat su yüzüne çıkmaktadır. Bu bakımdan bu ayıba karşı ahlaki bir uyarı

getirmek değil, meselenin özünün anlaşılır kılınması hedeflendi. Ayrıca paderastie'nin ahlakdışı, töre ve geleneklere aykırı oluşunun hakiki, en son, metafiziksel nedeni, yaşama iradesinin bu ilişki içinde kendini kabul ettirip olumlatırken, manevi kurtuluş yolunu, yani hayatın yemlenmesini açık bırakan bu olumlanışın sonucunun (ortaya koyacağı şeyin) bu ilişkide tamamen bir yana bırakılmasıdır.

Ve nihayet, bu paradoksal düşünceyi ortaya koyarak, benim büyük özenle görmezlikten geldikleri ve üstünü örttükleri felsefemden, bu felsefenin gittikçe daha çok taranması üzerine iyice çileden çıkmış felsefe profesörlerine, oğlancılığı korumaya alıp öğütlediğim çamurunu bana atma fırsatını tanıyacak bir yol açarak küçük bir iyilik yapmak istedim.